H. G. WELLS

HAYALET BATAKLIKLARI

(KROKET OYUNCUSU)

Çeviren:
FÜRUZAN TEKİL

STAD NEŞRİYATI
2

STAD Neşriyatı No. 2

H. G. WELLS

Hayalet Bataklıkları

Çeviren:

Füruzan TEKİL

Aslı İngilizce olan bu eser Fransızca tercümesinden çevrilmiştir.

İSTANBUL
Stad Matbaası
1943

Hayalet Bataklıkları

Halam ve Ben

Bu yakınlarda, gayet garip iki adamla tanıştım. Kafamı hayli karıştırdılar. Acaip olduğu kadar hoşa gitmez fikirlerle zehirlediler. Bunu söylerken mübalâğa etmediğime kaniim. Daha ziyade kendim için yazdığım bu hikâyede onlardan dinlediklerimi anlatmağa çalışacağım. Böylece fikirlerime belki biraz düzen verebilirim. Anlattıkları hayâl mahsulü yahut sadece budala işidir. Fakat onları buraya döküp tesbit ettikten sonra daha iyi göreceğimi umuyorum. Diğer taraftan yazıma mümkün olduğu kadar sâde bir şekil vermeğe gayret edeceğim. Hiç olmazsa bu iki adama ait hikâyenin tamamile muhayyel olduğuna bir iki okuyucuyu inandırabilirim.

Elhasıl bu, bir peri hikâyesidir. Ancak, âdi bir hikâye de değildir. Zira bu çeşit her yazıdan daha reel, daha şaşırtıcı ve hattâ daha alt üst edicidir.

Perili bir evin, bir mezarlığın hikâyesinden veya bu kabil bir şeyden bahsedeceğimi zannetmeyiniz. Vakaların daha önemli bir sırası vardır; perili bütün bir memleket, garip endişeler uyandıran bir hâdise.

Bu endişeler yayılıp çoğalıyor. Yavaş yavaş korkuya sonra da umumîleşen bir dehşete çevriliyor. Ve bu harikulâde vak'a günden güne yerleşiyor. Okadar ki, mütemadî bir korku, edebî bir haile halini almak tehlikesi baş

gösteriyor. Yayılan ve muhayyilede bile olsa, sistemli bir şekilde yer eden bu hayaletlerden hiç hoşlanmam.

Fakat bir sıra takip etmem lâzım. Yani size görüp dinlediklerimi anlatmalı ve konuşmaların çerçevesi olan yerler hakkında tafsilât vermeliyim.

Bundan başka mademki bu mesele üzerinde duruyoruz, kendi hususiyetlerim hakkında da malûmat vermemin doğru, hattâ lüzumlu olacağı kanaatindeyim. Tabiî böyle şeyler yapmak istemezdim amma, bu küçük otobiyografik notlar olmazsa anlatamıyacağımdan korkarım.

Öyle sanıyorum ki, dünyanın en iyi Kroket oyuncularından biriyim ve bunu hiç gururlanmadan söylüyorum. Topu kullanmakta bir eşim daha yoktur. Dikkat etmek gerektir ki, ancak disiplin ve müvazene ile yaşanırsa, bu oyunda bir kıymet olunabilir. Biliyorum, bazıları, beni kadınlaşmış, hattâ gülünç bir nâzenin addederler. Kroket dünyada tek meşgalem, yaşama sebebim olduğu için. Gizli gizli fısıldaşır bazan da hakkımda düşündüklerini yüzüme karşı söyleyiverirler. Doğrusu, fikirlerine iştirâk ettiğim zamanlar da yok değildir. Diğer taraftan birçok iyi insan beni sever görünür, hattâ bazıları gayet dostça Corci diye hitap ederler. Bana gelince kendimi beğenirim. Dünyada her şeyden bulunmak gerek. Sonra her hangi bir adama benzemeğe mecbur da değilim; madem ki, benzemiyorum. Bir fikre göre ben zayıf bir adamım, fakat bu görüş, oynarken topu terbiyeli hayvanmış gibi otorite ile kullanıp, emin ve kuvvetli hareket etmeme hiç de mâni değildir.

Amatör olduğum halde, bütün profesyonellerin yanında, çok defa hudutsuz bir maharet ve emniyet gösteririm. Böylece işlerde bulunmuş olabilmek için bu meziyetler elzemdir.

İsimleri şampiyon veya rökordmen de olsa, korkusuz

ve gamsız geçinen bu harikulâde sporcuların çoğu bana, zannettiklerinden çok daha fazla benzerler. Kalp işlerinde onlar da benim kadar mahçup. Bununla beraber tahmin ederim ki, hokey, kırkoşusu ve bunlara benzer eğlencelerin temaşa tarafı benimkinden daha fazladır. Tayyarecilikle otomobilciliğin benim mütevazi Kroket oyunumdan daha tehlikeli, kâğıt oyununun daha tahrik edici olduğu gibi. Fakat eninde sonunda bütün bunlarda benimkinden daha çok realite görmüyorum. Tehlike realite demek değildir ya. Hem bütün bu oyuncular da tıpkı benim gibidirler. Hep birlikte aynı güzel muhitte yaşarız. Onların da benim gibi zararsız ve şakacı halleri vardır. Şurası muhakkak ki, her türlü hâdiseden uzak bir hayat sürüyorum. İki sene kadar büyük harbin tecrübesinden de mahrum kaldım; hayatım her zaman son derece sakin, düzgün geçti. Beni halalarımdan biri olan, Mis Frobisher, şu Woman's World Humanity Movement'ın Mis Frobisheri büyüttü. Aldığım terbiyenin fazla bayağılığını yeni yeni anlamağa başlıyorum. Uzun zaman naz ve sakınma mefhumları ile buharlanmış bir havada yaşadım; böylece daha küçük yaşımdanberi kendi kendimi idare etme telkinlerinin tesirinde idim. Alelâde şeylerden ve gayet tabiî günlük vakalardan başka ciddiye alacağım iş yoktu.

Annem babamdan boşanır boşanmaz halam, beni yanına almış ve o vakittenberi vazifesinde kusur etmemişti. Çok garip bir kadındı. Tâbirim caiz görülürse, cinsiyete taallûk eden vaka ve meselelerden katiyen hoşlanmazdı. Annemle babamın fena sergüzeştleri, hele matbuata en ince teferrüatına kadar çabucak rezalet şeklinde aksedince fena halde âsâbı bozulmuştu. Beni Harton lisesine nehari yazdırarak aynı semtte bir apartman tuttu ve bundan sonra hayatımız tıpkı Kebl'deki gibi geçti. Belki Amerikalıların Sissy dedikleri gevşek, bozuk, şah-

sî iradesi noksan bir adamımdır. Fakat mizacımın bu meylini hâdiselerin husule getirdiği de muhakkaktır.

Ellerim narin ve yumuşak, iradem de kifayetsizdir; inkâr edemem. Katiyen eminim ki, beni daima yanında bulundurup, beslediği derin ana sevgisini göstermek için hiç bir fırsatı kaçırmayan halam her türlü irade ve istiklâlimi, böylece, bile bile elimden almıştır. Buna rağmen ona uluorta atıp tutmuyor, şikâyet bile etmiyorum. Biz böyleyiz, işte bu kadar. O, canının her istediğini, istediği vakıt yapacak kadar zengindir. Hem de yalnız kendi için değil, herhangi bir kimse için; ve ben, onun yanın da rahata kavuştum, sükûnet buldum. Birlikte sürdüğümüz hayat mümkün olduğu kadar iyi geçti. Zengin ve doğuştan üst tabakadan olanlar gibi bizim de dalkavuklarımız, bizim için yaşar görünen adamlarımız eksik değildi. Biz de kendimizi herkesin hayranlığını çekenlerden sanıyorduk. Tahmin değil, hemen hemen eminim ki, bu geniş dünyada, bizim gibi, maddî zenginliklere malik yüzbinlerce irad sahibi vardır ve bunların hepsi bizim gibi hareket ederler.

İşsiz güçsüz kendi kendimize sorarız: Ne yapmalıyız? Nereye gitmeliyiz? Kimse bizi zorlayamaz, biz insanlığın kaymağıyız. Bir evimiz Upper Beamish Street'de bir küçük malikâne de Hamsphire'de. Sık sık ev değiştiriyoruz. Halam - herkes bilir ya - çok ateşli bir kadındır. Bu nu hoşa gitmeyen bir tarafı diye söylemiyorum. Ancak, bazan uzun uzun aşk ve feragatle Woman's World Humanity Movement'te çalıştığını (doğrusu ne yaptığını pek iyi bilmiyorum ya!) ve bu cemiyet için bütün dünya da dolaştığını söylemek istiyorum. Nihayet komite, intihap ve saire gibi müşküller çıkar, o da bıkarak, bir sene veya daha fazla bir müddet, işleri tamamile bırakıverir. Bu ayrılık başlar başlamaz biz de yeniden işe koyulur Kroket şampiyonlarile boy ölçüşmeğe gideriz. İkimiz de gayet iyi ok

atarız. Hattâ Wilmersdings halamın resmini bile yapmıştır. Fakat Kroket gözde oyunumuzdur. Neşriyat ve bayağılıktan nefret etmesek en iyi dünya şampiyonların - dan sayılacağız. Tenisle Golfı da fena oynamayız, fakat bugünlerde teniste halkın bilgisi okadar arttı ki, bu oyunu oynadığımızın görülmesini istemiyoruz. Hele Golfı hiç istemiyoruz; sınıfımızdan olmayan, sevmediğimiz adamlara karışmamak için.

Arasıra, sadece bu niyetle kendimizi düzeltmek isteriz. Geçenlerde; Woman's World Humanity Movement'ın Şikagoda kırgınlığı mucip olan bir toplantısından sonra Noupetsye hareket ettik.

Size kendim ve içinde yaşadığım hava hakkında az çok bir fikir verdiğimi sanıyorum. Noupetsdeki iki oyun sahası gerçekten mükemmel...

Bundan başka şansımız fevkalâde bir Steno-daktilo bulmamıza da yardım etti. Kızcağız halamın yüklü muhaberatını gayet güzel idare ediyor ve bilhassa Mis Clyco-Herriman ile olan dâvasile meşgul oluyordu. Halamın notlarını Steno ile zabteder, öğleden sonra makinede yazar ve temize çekerek gözden geçirilmesi için çay vaktında getirirdi. Yüksek tabakaya mensup birkaç kişi vardı ki, kendilerile arasıra tatlı vakıt geçirme imkânı oluyordu. Öğle yemeğinden evvel bir Kroket partisi, öğleden sonra bazan bir parti daha ve saat tam sekizde akşam yemeği. Yalnız, akşamları yemekten sonra Briç oynardık: Bu, bizim için dışına çıkılamıyacak bir kaide idi. Böylece tamamile kendime hasredebileceğim epeyi vaktim oluyordu. Diğer taraftan sevgili halam da yalnız şahsını ilgilendiren fakat haddizâtinde kimbilir kime dair olan muhaberatı ile meşgul olur, onu bunu teşvik eder, mektupları tenkitle dolardı. Ben vaktimi Perona tepelerinde sabah gezintilerime hasrederdim. Lâtif ve tabiî menba bakımından zengin yerler. Oralarda Kür'den ziyade zevkim için

su içer dururdum. Bir de tenbelliğim tutunca, Perona'daki menba otelinin taraçasında saatlerce kalır, ancak serinletici bir içki içmek için kımıldardım. Halam itidalimi çok takdir eder. Bana gelince, bu son zamanlardaki vaziyetimin yalnız ihtiyatkâr değil, aynı zamanda ikimiz için de çok faydalı olduğuna kaniim. Ne denirse densin çok hoş ve çok uysal bir arkadaş olduğum muhakkaktır.

Böylece kendimi size takdim ettikten sonra, yüksek müsaadenizle doğrudan doğruya sadede girebilirim, yani size, menba oteli taraçasında rastladığım bu iki garip adamın ilkinden bahsedebilirim.

Caïnsmarsh'da endişe

Otelin taraçasında oturmuş, güneşleniyor ve Seltz suyu ile karışık masum bir vermut içerek elimdeki bisküviyi kemiriyordum. İşte doktor Finchatton'u ilk defa böyle bir anda gördüm. Yanımdaki masalardan birine oturmuş, bir sürü kitabı karıştırıp duruyordu. Bunları, herhalde Noupets kitaphanesinde bulmuş olacaktı. Kitapları birbiri arkasına sinirli sinirli açıyor, birkaç satır okuyor, eviriyor, çeviriyor, çat diye kapıyor ve bütün kuvvetile yere atıyordu; öyle ki, sahibi görse kan beynine çıkardı. Bir an, sakalları arasından mırıldanarak gözlerini üzerimde durdurdu. Ve, tabiatile hareketini tasvip etmeyen ifadeyi yüzümde görünce gözlerini iyice dikip dikkatle baktı; ve, tebessüm etti.

— İşte dedi, bir sürü kitap, yüzlerce kitap, içlerinde bir tanesi bile okunmağa değmez, ne teker teker, ne de hepsi bir arada metelik etmez.

İstikrahında, komik ve garip bir hal vardı. Hoşuma gitti.

— O halde neden zahmet edip okuyorsunuz? diye sordum. Bence okumak zihni karıştırır, düşünmeyi yokeder.

— Ben de onu arıyorum ya. Buraya hiç düşünmemek , her şeyi unutmak için geldim, fakat olmuyor işte.

Dane dane konuşurken, pürüzsüz sesindeki infial görünür şekilde hissediliyordu.

— Bu kitapların bazıları sadece sıkıcı, bazılarına da kızıyorum. Geri kalanlar da tam unutmak istediğim şey

leri hâtırlatıyor.

Kalktı, sandalyesinin kenarında yatan mahkûm kitaplar üzerinden atlayarak, sürahisi ile bardağı elinde, masama oturmağa geldi. Tabiî davet falan etmemiştim. Dos doğru yüzüme baktı. Gözlerinde dost ve alaycı bir ifade vardı. Bilirim ki, otuz üç yaşıma rağmen melek gibi denilecek bir yüzüm vardır. Meçhûl adam farketmede gecikmedi. Birdenbire:

— Çok düşünürmüsünüz? diye sordu.

— Oldukça, hemen her gün Tayms'in bilmecesini hal lederim. Epeyi de Satranç oynadım; bilhassa mektupla. Oldukça iyi de Briç oynarım.

— Hayır onu söylemek istemedim.. Sizi takip eden, canınızı sıkan ve anlatmaktan âciz olduğunuz şeyler var mıdır? Onu soruyorum.

— Ben canımı sıktırmam dedim.

— O halde ruhlara ve hayaletlere alâka gösterdiniz mi hiç? Bunu söyleyin bana.

— Bu hususta tamamile tarafsızım. Hiç bir fikrim yok, ruhlara pek inanmam amma, mevcudiyetlerini inkâr yoluna da sapmam. Hayalete gelince, hiç görmedim. Fakat bir sürü madrabaza rağmen, ruhcu geçinenlerin mevzularındaki ciddiyeti de kabul ederim. Sanırım ki, lâyemutluk prensipinin zaferi için en iyi usul budur. Pek âlâ bir şey.

Meselâ; halam Mis Frobisher tamamile bu fikirdedir. Fakat ne denirse densin o dönen masalar, occultisme sahneleri falan, nihayet, ihtisas sahiplerini ilgilendirir.

— Ya ben size, hayaletlerin mütemadiyen çoğaldıkları bir yerde bulunduğunuzu söylersem?

— Daha bir tane bile görmedim.

— Peki şimdi hiç bir şey hissetmiyormusunuz? Sizi rahatsız eden bir şey?

— Nerede ? diye atıldım.

— Burada dedi ve elini yayılmış denize, masûm semaya uzattı.

— Peki amma ne görüyorsunuz orada?

— İşte burada!

— İyi amma nedir?

— Bu!

— Anlıyamıyorum efendim.

— Hissizliğinize, daha doğrusu itidalinize gıpte ediyorum.

Bunun üzerine, bardağını bir çekişte boşalttı ve yarım litre şarap daha ısmarladı.

Bilmediğinden mi, yoksa tercih sebebile mi, hep âdi kırmızısından istiyordu.

— Peki burada bir şey hissetmiyonmusunuz? Bir tehlike falan?

— Amma yaptınız; bilakis hiç böyle yorgunluk alan manzara görmedim. Bir bulut bile yok!

— Ben öyle görmüyorum. Belki de bu korku, evvelce beni altüst eden vakalardan geliyordur. Kimbilir? Doğrusunu söylemek lâzımgelirse mütemadiyen azap içindeyim. Ve siz, hiç bir şey hissetmiyorsunuz değil mi? Bununla beraber, belki de vaktile başıma gelenlerin bir tekrarıdır.

— İyi amma başınıza gelen ne? Neyin tekrarından bahsediyorsunuz?

— Size hepsini anlatacağım dedi. İkimiz için de iyi olur. Adetâ bir masal... Göreceksiniz?

— Haydi bakalım, dinliyorum.

Bu hayli uzun mukaddeme bittikten sonra başından geçenleri anlatmağa koyuldu. Başlangıcı epeyi müphem olmakla beraber, muhatabım sonunda mevzuuna hâkim olmağı iyi becerdi. Daha ilk cümlelerinden itibaren, söyleyeceklerinin nasıl tesir edeceğini görmek için bir sırdaş aramakta olduğunu iyice sezmiştim.

Hikâyesine başlayıp açıldıktan sonra, sözünü hiç kesmedim. Onu hiç tanımıyordum. Hem o kendisini tanıtmadan önce, ismini sormam icap etmezmiydi? Bundan başka bir hata daha işledim. Şehrin kapısındaki o büyük müessesenin sinirli hastalara mahsus bir klinik, bugünkü adile bir psiko - terapötik enstitüsü olduğunu unutmuştum.

Hakikatta, çekinmemi icap ettirecek hiç bir şey mevcut değildi. Hattâ tavırlarının ve görünüşünün en ufak bir garip tarafı bile yoktu. Yüzünün hafif yorgun ve geceyi fena geçirmiş bir adamın yüzü, gözlerinin de halka halka morarmış olmasından başka halinde bir gay ritablilik görünmüyordu. Orta halli her İngiliz gibi kurşuni bir elbise giymişti. Gömleği fantazi, kıravatı alelâde, sert ve gayet fena bağlanmıştı. Bu münasebetle söyleyeyim, bir çok insanların kravatlarını bağlamasını bilmediklerine dikkat ettiniz mi? Halbuki, ne kadar basit bir iştir!.

Zaifti. Kısa kesilmiş bıyıkları altındaki etli dudaklarına rağmen üzerinde bir kibarlık vardı. Konuştuğu müddetçe, oturup boynunu bana doğru uzattı; pençelerini kavuşturan kediler gibi ellerini karnı üzerinde bağlamıştı.

Gerçi bazı tavırlar takınarak konuşmuyor değildi, fakat aynı zamanda vaziyetinin kontrolünü kaybetmemek için de uğraşıyordu, Noupets'ye ininceye kadar kendisine hudutsuz bir zaman hasredeceğim için, sözünü kesmeğe ne lüzum ne de arzu gösterdim. Kendi haline bıraktım.

— Evvelâ dedi, bütün kabahat bataklıklarda.

— Hangi bataklıklar?

— Caîn bataklıkları! Bunların bahsini hiç işitmediniz mi? Cainsmarsh denilen memleketi bilmez misiniz?

Mektepte coğrafyadan çok iyi not almama rağmen

bu ismi hatırlayamadım. Cehaletimi göstermenin de doğru olduğuna kani değildim. Hem bu isim bana pek de yabancı gelmiyodu. Cainsmarsh... bataklıklar... Ve bir den aklıma bataklıklı bir memleket, nihayetsiz yayılan sular, kederli ve alçak bir gök, rütubet geçmiş zamandan çatılar, küflenmiş eski tekneler ve sivri sinek bulutları geldi. Zihnim bir an daldı.

Tahminlerimi teyid ederek:

— Kocaman bir Malarya ve romatizma bölgesi dedi. Orada epeyi müşterilerim vardı... Affedersiniz amma size kendime dair bazı izahat vermem icap edecek.Bu işi yapmama sebep evvelâ çok istifadeli olmasıdır; ihtiyaçlarımı tamamile karşılıyordu. Diğer taraftan Londrayı ve hastahaneyi muhakkak surette terketmem sayfiyede otu rup beynimi biraz istirahat ettirmem lâzımdı. Oraya, yıkılmış, kırılmış ve bezmiş bir halde geldim. Bu civarlarda iş bana kolay ve alâkalı görünüyordu. Görüyorsunuz ya, size bahsettiğim bu yerde doktor yoktur, ancak ada denilen yere giderseniz pazara araba ile hasta bakmağa gelen hekimler görebilirsiniz. Memleketin üst tarafı, yani dağlardaki tek tük evler, bataklıkların etrafında şuraya buraya, yerleşmiş köyler tıbbî yardımdan tamamen mahrumdurlar. Hususî konsültasyonlar hariç, şehirde, hasta hanede mütevazi bir mevkiim vardı. Bu şekil işime geliyor, ihtiyaç hasıl olursa mütehassıslarımıza müracaat ediyordum.

Bir gün bir zirve olmak şerefi peşinde koşmuyordum, çünkü...

Fikrini izahtan kendisini meneden bir müşküle rast lamış gibi durdu.

— Sıhhatiniz mi bozuktu? diye sorup yardım etmek istedim. Hastahanede neden böyle mütevazi bir mevkile iktifa ediyordunuz? Bu şahsî mütalâamı af buyurunuz amma siz bana hiç ihtirası olmayan Standard bir tip his

sını vermiyorsunuz.

— Hayır katiyyen! ihtiraslarım olmaz olur mu? Fazla ve çok büyük arzularım vardır. Ben her zaman çok çalıştım, çok düşündüm. Hattâ bana öyle geliyorki, fazla bile. Her meselede çok faal bir kafam vardır. Meselâ siyasiyatta içtimaî mevzularda ve harbi önlemek işlerinde; tıbbiyedeki sınıf arkadaşlarımdan çok ileride idim. Müdafaa meseleleri de beni fevkalâde alâkadar eder. Hattâ bir müddet gaz terkibi işlerinde çalıştım. Belki mübalâğa etmiş, ifrata kaçmışımdır. Ve belki de lüzumundan fazla, düşünmüş, hissetmişimdir. Evet... evet... elbette, fazla hissediyorum. Böylece gün olduki bir sabah gazetesini okuyarak alt üst oldum. Böyle günlerde işler tabiatile iyi gitmiyordu,.

Esasen , itiraf etmeğe mecburum ki, tıbbî meşgalelerimin hepsi değil bazısı hoşuma gidiyordu . Doğru ! Meselâ, kadavra çalışmasını sevmezdim . Ders için hademelerin getirdikleri insan etlerinden tiksinir,. bazılarına acır, bazılarından da nefret ederdim.

Kendisile katiyyen ayni fikirde olduğumu söyledim. ve ilâve ettim:

— Tıb bana her zaman dehşet vermiştir. İmkânı yok doktor olamazdım. İmkânı yok!

— Fakat bu koca dünyanın doktora ihtiyacı var diye, dikkatimi çekti.

— Doğru fakat ben kendimde doktorluk istidadı göremiyorum. Hayatımda üç ölüden fazla görmedim. Hem üçü de yataklarında çok rahat yatıyordu.

— Peki yolda? İşte asıl orada, ,acınacak şeyler görünür.

— Biz büyük yollarda seyahat etmeyiz. Heyecandan kaçarız.

— Evet görüyorum. Mümkün olduğu kadar hayatın fena taraflarından kaçıyorsunuz. İşte ben hiç de öyle de-

gilimdir. Tıbbı tercih eder etmez doğdoğru yolumda gitmeğe karar verdim. İnsanlığa yapacağım iyiliği düşündükçe kendimi ikna ediyor, sonradan nahoş ve hayal kırgınlığını verecek vakalarla karşılaşacağımı ve kaçınılmaz bir izdirap duyacağımı düşünemiyordum. Siz sanırım sıkacak şeylerden hep uzak kalmışsınız; hep öyle kalınız, hakkınızdır. Çok defa hiç bir şeyden içtinap etmemek istedim fakat bir gün kaçtım işte. Saklanmak için katî kararımı verdim ve bu memlekete geldim. «Burada her türlü harpten uzak, her çeşit can sıkıntısından korunmuş olurum. Zihnimin müvazenesini ve aklıselimimi ancak burada bulacağım. Burada, yalnız normal vakalar görebileceğim ve hiç aldanmadan hazik bir doktor gibi faideli müdahalelerde bulunacağım» diye kendi kendime teminat veriyordum. Bilmelisiniz ki, Çaînsmarsh büyük yollardan uzaktadır. Orada otomobil kazası hiç olmamalıdır, Ne feci şeydir otomobil kazası. Kafamın halini anlamağa başlıyorsunuz değil mi? Bu yeni dünyayı, tahayyül edilebileceklerin en iyisi sanıyordum. Vahşî çiçekler ve değişik, değişik yüzlerce yaz kelebeklerile sakin bir âlem. Su sinekleri, kuşlar, karılarile çocuklarile nevalelerile yanlığa gelmiş ekserisi sade, amatör balık avcıları.

Bu hal çok, pek çok hoşuma giderdi. O vakıt perili bir memlekette yaşayacağımı söyleseydiniz gülerdim.

«Her türlü tahrikten kendimi korumak için elimden geleni yaptım. Evde bir tek gazetem bile yoktu». Ha evet yalnız bir haftalık mecmua vardı ki, o da çok masum ve resimsizdi. İçinde yalnız münhaniler bulunurdu. Dickens den sonra yazılmış bir tek kitap bile açmak istemezdim.

Bidayette halk biraz aptal ve ihtiyatlı göründü, fakat çok yumuşak insanlardı. Onlarla iyi geçinmemek için hiç bir sebep görmüyordum, Crossin Slackness'in papazı, ihtiyar Rawdon, oradaki malaryaya müsait hararetten halkın biraz zehirlendiğini ve yeni hemşerilerim köylülerin sa

mimiyet ve sevimliliklerinden şüphe ettiğini söylemişti. İlk fırsatta ona tazimatımı sunmağa gittim. Oldukça yaşlı hafif sağır bir adamdı. Bu memlekete sakatlığı do-layısile gelmişti. Bölgesi epi vardı . Bir nevi timsah sırtı üzerinde birkaç ev ve karaağaç ormanları içinde kaybolan kulübeler.

Kendisinden nasihat istemeğe gelen müminlerin pek de çok olmadığını tahmin ederim. Ayak bileğindeki bir varikö ülser'in sebep olduğu bazı kan cereyanı intizamsızlıklarından muztaripti ve baş meşgalesi de Marsh Havering'e yeni gelen genç meslektaşı bir rahiple arasındaki anlaşamamazlık mevzularında toplanırdı. Ona calviniste diyen ve anglikan fikirler yaydığı anlaşılan bu genç rahipten bahsederken duyduğu korku ve kine bir türlü mâ nâ veremedim. Caïnsmarsh'de hiç eşraf yoktu. Bir baytar, birkaç muallim, bir iki tüccar ve çoğu Beacon-Ness tarafın da oturan birkaç pansiyoncudan başka bütün halk ya çiftçi, veyahutta çiftlik amelesi idi. Memleket folklor'dan şarkıdan, danstan, hattâ millî kıyafetten mahrumdu. Fa kat fevkalâde şeylerden ne kadar mahrum görünürse görünsün , bu memleket bir insan için, nasıl söyleyeyim, hasta bir insan için ...

Bunları söyledikten sonra muhatabım kaşlarını çattı ve ölçülü bir tonda devam etti; sanki mümkün olduğu kadar iyi izah etmek, böylece muhtemel itirazlarımı evvelden önlemek istiyordu.

— Görüyorsunuz ya dedi, işte bilhassa böyle gürültüsüz, hafif renkli yerlerde, gizli ve kudretli kuvvetler görünüşte sakin olan bir yüzün altında saklanır. Zihninize birdenbire sızmağa başlarlar.

Bir an durdu, bardağını yeniden boşalttı biraz düşündü ve hülâsa etti:

— Bu yerlerin sükûneti hakkında kimse bir şey diyemez. Bazan arabamı, büyük caddeye kıvrılarak çıkan

kenar yolda durdurur ve devam etmeden evvel bir dakikacık dinlerim. Arasıra, beş altı mil ötedeki lavand renkli tepelerde otlayan koyunların sesi gelir, yahut çok uzaktaki derenin şırıltısı veya rüzgârın feryadı, yahut da on iki mil kadar ötedeki Beacon Ness'den denizin gürültüsü işitilir. Tesiri değişmez hep aynıdır. Kâinat uyurken yavaş yavaş nefes alıyor denilebilir. Tabiî geceleri daha çok ses vardır; hemen her yerde köpekler canhıraş feryatlarla ulurlar, kuşlar buğdayların arasından mırıldanır, esrarengiz hayvanlar sazlıklarda gürültü ederler. Buna rağmen, geceler yine nisbeten sakindir.

Bu yerlerdeki ikametimin ilk günlerinde, dayanıklı görünen bu halkın uyutucu ve afyonlu maddeler yedikleri, pek âşikâr olduğu halde dikkat etmemiştim. Gün geçtikce sistemli bir şekilde çoğalan bu hal Allahın unuttuğu bu âlemde, katl veya intihar vakalarının nisbetini hiç de korkulacak veya hususiyet arzeder bir şekilde göstermiyordu.

Nüfusunun azlığına dikkat edilince, cinayetler yüzdesinin herhangi bir memlekettekine nisbetle hayli az olduğu anlaşılırdı. Hemen söylemeliyim ki, gündüz yerlilerin yüzünde cinayete ve hayvanlığa ait hiç bir şey göremezsiniz. Gözünüzün içine bakmaktan kaçınırlar, fakat bunun nihayet, bir terbiye işareti olması da mümkündür. Sırası gelmişken söyleyeyim son beş sene içinde Cainsmarsh'da komşular ve akrabalar arasında topu topu yalnız üç katl vakası oldu ki, bunun, ikisi hâlâ cezalandırılmış değildir. Üçüncüsüne gelince bir kardeş katlidir. Bir gün papazla konuşurken bu mevzua dokundum; bana gayet müphem bir şekilde ırk meselelerinden,, dejenere olmaktan baba irsiyetinden dem vurdu, sonra, bu tatsız mevzu konuşulmağa değmezmiş gibi lâfı değiştirdi.

Cainsmarsh üzerinde bir bulut gibi dolaşan bu garip ve

esrarengiz sıkıntının ilk neticesi şiddetli bir uykusuzluk buhranı oldu . O vakite kadar sâlim ve derin uyur - dum. Fakat kısa bir zamandanberi - şöyle böyle iki ay - gecelerim rahatsız geçmeğe başlamıştı. Derin bir hu zursuzluk içinde sıçrayarak uyanıyor, dehşetli kâbuslara tutuluyor ve bir türlü bunlara herhangi bir fizyolojik se- bep bulamıyordum. Bundan başka o vakite kadar hiç gör- mediğim rüyâlarla kıvranıyor, kıstırılmış bir hayvan gi- bi, müthiş saatler geçiriyor, yolumu beklediklerini, beni takip ettiklerini, korkunç kavgalar hazırladıklarını sanı yordum. Kısaca rüyâlardan yorgun ve bitkin uyanırdım. Herhalde, bu korkuları, bu acı hisleri, bu hayal memle - ketlerinin endişesini, insanı korkudan titreten, terleten bu izah edilmez dehşetleri bilirsiniz. Çok defa lânetle buğulanmış bu rüyâlardan uyanınca tekrar uyumaktan korkardım. Geceleri ne mevzuda olursa olsun okumak is ter fakat içimdeki bozgunu arttırmaktan başka bir şey yapamazdım.

Asap bozan bu vakalara bir son vermek için, tabia- tile benim gibi genç bir doktorun aklına gelen bütün ilâç ları kullanıyordum. Fakat heyhat! neticesizdi. Perhiz et- meğe başladım. Beden hareketleri yaptım. Bazan yaya, bazan da araba ile zorlu gezintilere çıkar ve günden gü- ne büyüyen korkumun verdiği dayanıklığı aşardım. Hal- buki bu korku, rüyâlarımın dışında bile beni bırakmaz- olmuştu, kâbuslar okadar dağlayıcı bir hale gelmişti ki, şafak sökerken bile üzerimden gitmiyorlardı. Gözlerim apaçık, uyanık iken bile rüyâ, mütemadiyen rüyâ görü- yordum. Bu gece gezintilerindeki kadar korkunç bir gök görmemiştim. Gençliğimin en rakik zamanlarında bile görmediğim bu düşman gölgelerle dolu bir âlemde yar- dımcısız dolaşıyordum.

Yıldızlar altında ettiğim bu seyahatlerde, öyle anlar olurdu ki, gün ışığından feci bir şekilde mahrum kalır,

her tarafı kapanmış bir odada tıkanan bir adam gibi bağırırdım.

Bu uyumak imkânsızlığı, tahmin edileceği gibi, gün lük hayatımı kemirdi. Sinirli, hayal kuran bir adam oldum. Ve sıhhatim, mütemadi evhamların beni sardığı nisbette fenalaştı. Çok defa sokakta, sinsi bir köpeğin üzerime atılmak için arkamdan geldiğini sanarak telaşla dönmüşümdür.

Yahut kara bir yılanın koltuğun altından çıkıp haince topuğumu sokacağını zannederdim.

«Ve sonraları, birer birer, gayet âşikâr başka marazlar başgösterdi. Meselâ, bir gün adanın bütün doktor larının aleyhimde birleştiklerinden şüphelendim.

Manâsız hâdiseler, ehemmiyetsiz vaziyetler, ciddiye alınmayacak etiket meseleleri ve daha bunlara benzer değersiz işler, kurban olduğum zehabını kuvvetlendirmek için yersiz her bahaneden istifade eden zavallı hayalhanemi işletirdi. Budalaca mektuplar yazmamak, saçma sualler sormamak, hattâ gayet masûm insanları tahkir etmemek için büyük gayretler sarfettim. Sonra, bazı hastalarımın hareketlerinde şeytanî bir esrar hisset meğe başladım. Kulağımı sırtlarına dayayıp vücudlerini dinlerken, kapının arkasında bitmez tükenmez gidip gel meler, düşman fısıltıları tahayyül ederdim.

«Elhasıl, ne olduğunu iyice anlayamıyordum. Bütün çıkaran Londra ile hiç alâkası yoktu. Buna mukabil Boşuna imiş! Yeni muhitim ile beni kızdıran, çileden çıkaran Londra hiç ile alâkası yoktu. Buna mukabil hararetim tabiî idi. cihazlarım da iyi işliyordu. Bir taraftan da yeni şartlara alışmama mani bazı tadsız hâdiseler de vardı. Caïncarsh bütün ümitlerimi kırdı. Orada beni iyi edecek hiç bir şey bulamadım. Kendimi toplamam lâzımdı. Zaten küçücek servetimin hepsini buna tahsis etmiştim.

Cesurca mücadele etmeğe, bu hastalığı işi ,ten geç nıeden yenmeğe karar verdim. «Ekseriya, bu rahatsızlık lar menşeinin kendinde mi, yoksa içinde yaşadığım havada mı bulunduğunu sorar dururdum. Acaba burada, Caînmarsh'da bu illete benim gibi tutulmuş ve benim gibi rüyâ gören, insanlar var mıydı? Yoksa bu, her yeni gelene ârız olan ve kendi kendine hiç farkına bile varılmadan kaybolacak geçici bir rahatsızlık mı idi? Acaba bir ilâcı bulunur mu idi? Yoksa iklim alışkanlığı mı lâzımdı? Tabiatile gayet ihtiyatlı olmak gerekti, zira böyle şeylerle uğraşan bir doktor elbette tuhaf karşılanırdı.

Böylece hastalarımı, ihtiyar hizmetçimi ve münasebette bulunduğum diğer insanları gözleyerek onlarda benimkine benzeyen uykusuzluk alâmetleri arıyordum. Sonunda aradığımı buldum. Etrafımdakilerin büyük bir kısmı, yüzlerindeki sükûnet maskesine rağmen adam akıllı yakalanmışlardı.

Doğup büyüme Caînsmarsh'lı idiler ve bendeki korku aynen onlarda da mevcuttu.

Çok uzun zamandanberi bu memleketi harap eden anlatılması imkânsız bir korku. Halk muttasıl, belirsiz, meçhul bir şeyden korkuyordu. Öyle bir sıkıntı ki, kimin üzerinde olursa olsun her an kendini teksif eder ve cehennemî bir süratle hayvanî bir dehşete çevrilebilir.

Müsaade edin de size bazı misâller göstereyim:

Bir akşam ihtiyar bir kadını korkudan donmuş buldum. Odasında, köşede bir gölge titriyor ve elimdeki mumun hareketlerile sallanıp duruyormuş. Ve, bunu gören kadıncağız feryadı basıyordu.

— Amma beni dinleyin dedim; bunun size bir zararı olmaz ki! o, pek mâkulmuş gibi:

— Amma mademki korkuyorum diye israr etti.

Ve, birdenbire, komodinin üzerindeki çıngıraklı saati kapınca, görünmeyen gölge hayalete fırlattı, başını da

yatak çarşafının içine soktu. Doğrusu, epeyi bir zaman taş gibi hareketsiz ve kaskatı, yerdeki kırık saate bakakaldım.

Başka bir gün tavşan avlayan bir çiftçi gördüm ki, meydanın tam ortasında sallanan bir korkuluk görünce birdenbire durdu; sonra orada olduğumun farkına bile varmadan tüfeğini sürdü ve zavallı korkuluğu bir bir ar kasına ateş ederek parçaladı.

Hava kararır kararmaz, etrafımda garip bir dehşet hüküm sürerdi. Kaç defa gördüm, ihtiyar hizmetçim, güneş batınca, evden yüz metre ötedeki posta kutusuna bir türlü gitmiyordu. Bir sürü bahane bulur, mutfağına kapanır ve açığa çıkmak istemezdi. Postamı, ya kendim almak mecburiyetinde kalır, yahut da ertesi güne kadar beklerdim. Sonraları öğrendim ki, âşıklar bile güneş battıktan sonra birbirlerile buluşmaktan korkarlarmış.

Sıkıntılı halimin nasıl farkına vardığımı ve bu halin beni nasıl iğrendirdiğini, mevcudiyetimi nasıl zehirlediğini size anlatamam. Yalnız, şunu söyleyeyim ki, rüzgârla kapanan bir kapının çarpması, yahut da küllerile ocağa düşen bir kömürün gürültüsü sinirlerimi bir saat, belki de daha fazla ayaklandırmağa kâfidi.

Bütün gayretlerime rağmen korkumu gideremiyordum. Vaziyetim tedricen fenalaşıyordu. O kadar ki, bir gün aklımı zorlayan rahatsızlıktan papaza bahsetmeğe karar verdim. Ruh doktoru olmak itibarile bölgesindeki bu âfetten haberi olacağını sanıyordum. Müstesna denecek eziyetli bir geceden sonra, çünkü baştan aşağı kâbustu, sabahleyin evine gittim. O gün gerçekten acınacak bir halde idim. Her zamankinden daha fazla sarsılmıştım.

Sahil bataklıkları boyunca duyduğum korkunç heyecanları hâlâ bütün kuvvetile hatırlarım.

Hemen hemen her adımda yakın ve nihayetsiz tehlikeler görüyor, herhangi bir ağaç demetine yaklaşır yak-

laşmaz bir tuzaktan şüphe ediyordum ve, bundan sonra, yaşayan mahlûklarla, hemcinslerimle her türlü münasebetin yasak olduğuna inanıyordum. Nereye dönsem, varlanmasından korkuyordum. Ve düşününüz ki, bunlar, gündüz dertsiz dertsiz sıçrayan birkaç kuştan başka kim sesi olmayan güneşli bir kırda oluyordu.

Talihim varmış: Rahip eşref saatinde idi. Vakıt geçirmeden, mümkün olduğu kadar açık konuşarak ziyaretimin sebebini anlattım.

— Memleketinize yeni gelmiş bir adamım dedim, bana öyle geliyor ki, burada garip hem de çok garip bir şey var! Harikulâde şeyler oluyor burada.

Yüzüme baktı, durdu. Yanaklarını kaşıdı, anlaşılan söyleyeceği her kelimeyi tartıyordu.

Nihayet:

— «Evet» dedi «doğrudur»!

Ve, beni aldı yazı odasına götürdü. Kimsenin dinlemediğinden emin olmak için bir müddet durdu, sonra dik katle kapıyı kapadı.

— Görüyorum ki, siz çok hassas bir adamsınız dedi. Benden çok daha hassas. Burada çok acaip şeyler olur. Doğrudur. Ve, fenalık artmaktadır. Bana kalırsa, bu, adi le sanile kiyamettir.

Çok samimî bir eda ile söylenen bu sözleri hâlâ duyar, hüzünlü ihtiyar gözlerini, sarkik dudaklı ağzından çıkan biçimsiz dişlerini hâlâ görür gibi olurum. Yanıma oturdu, uzun ve kemikli eli kulağını aşağıya çekiyordu.

— Yüksek sesle konuşmak zahmetine girmeyin dedi. Acele etmeden dane dane konuşursanız söylediklerinizi anlarım.

«Bu mevzu ile ilgilenecek bir muhatap bulduğu için bahtiyar olduğunu söyledi. Bir zaman bütün bütüne bu memlekette oturmağa karar verdiğini anlattı. Heyhat ki müphem bir endişe, tıpkı kendisine anlattığım şekilde her

gün biraz daha üzerine çöküyor ve gitgide tahammül edilmez bir sıkıntı haline geliyormuş. Maalesef başka bir yere gidip yerleşmek imkânı yokmuş. Bunu hiç kimseye açıp anlatmıyro, böylece vaziyeti kötüleşiyormuş. Bu rahatsızlıktan bahsetmek istediği vakıt karısı şiddetle mani olur kaçınırmış. Crossin Slackness'e gelmeden önce o kadar iyi anlaşmışlarmış ki, birbirlerinden hiç bir şey gizlemezlermiş.

Samimiyetle:

— Bugün öyle değil, diye ilâve etti. Bizi bir şeyler ayırıyor, şimdi yalnız kendi kendime konuşuyor ve aramızda ne geçtiğini bir türlü anlayamıyorum.

— İyi amma, sizi ayıran nedir? Diye sordum.

— Fenalık!

Müşterek korkumuza bu ismi vermişti.

— Burada herkes, birbirinden ayrı olarak yaşar, diye beni temin ediyordu. En tabiî münasebetlerden bile, korkunç ihtimaller düşünerek, çekinirler. Uzun zaman bu rahatsızlığı, tuhaf bir lezzeti olan buranın yemeklerine hamlettim.

— Sizden saklayacak değilim diyordu. Bu vaziyette, deli olmaktan korkmağa başladım. Kısacası, karım da ben de kaçırmak üzere idik.

Bidayette, oranın adamları kendisine pek aptal ve geri görünmüş; fakat az zaman içinde, daha ziyade çekingen ve ihtiyatlı olduklarını sezmiş. Gözlerinde daima, durup dururken ısırmak isteyen bir köpek ifadesi görülürmüş. Çocuklarda da hiç sebepsiz bir sakınma hali varmış.

İhtiyar papaz yanıma oturmuş sesini yükseltmeden bütün bunları anlatmıştı.

Tekrar yaklaştı!

— Hayvanlara karşı çok zâlimdirler dedi. Köpekleri ni atlarını hep döverler. Her zaman değil amma, kriz gel-

dimi vahşîleşirler. Mektepte, bakarsınız , çocukların yüzleri gözleri bere içindedir ve ağızlarından ufak bir şey bile kaçırmazlar. Korkarlar, sinerler, konuşmağa cesaret edemezler.

Cesaretim artmıştı. Mahiyeti ne olursa olsun, bu hastalığın çoğalıp çoğalmadığını sordum. Hem bu illet buralarda ötedenberi varmıydı? Anladığıma göre, memlekette bundan pek de bahsetmiyorlardı.

Ona göre, hastalık artıyordu, delili de eskiden zihinleri şimdikinden daha az işgal etmesiydi. Belki bataklıkların havasında anormal bir şeyler bulunduğunu fakat, bu âfete başkalarından daha yakın olduğumuz için, bizim ehemmiyetini izâm etmemiz ihtimali olduğunu anlatmağa çalıştım.

İhtiyar rahip:

— Belki diye kabul etti. Kısmen haklı olmanız lazım.

Selefi hakkında kâfi denemiyecek izahat verdi. Hizmetçilerine zulm ettikleri için karısı ile hapse atılmışlar.

Hizmetçi tahammül edilemiyecek kadar yalan söyleyen ve pis âdetleri olan bir kızmış. Mahkemede müdafaa olarak, onu islâh etmek istediklerini ileri sürmüşler. Fakat doğrusu, zavallı kızdan nefret ederlermiş... Caïnsmarsh'e gelmeden önce de hiç kimseye böyle bir his beslememişler.

— Burada hep böyle olur. diye ihtiyar papaz mırıldandı. Her zaman böyle olur. Denilebilirki nefret havada uçuşur, yerden fışkırır. Yavaş yavaş herkese bedbaht, zâlim ve mariz bir ruh girer. Muttasıl düa ediyorum. Sabah akşam Allaha yalvarmasam kimbilir ne olurduk? İçinde süründüğümüz sefaleti, etrafımızdakilerin drüştlüğünü ve gösterdikleri düşmanlığı bir düşünün. Beni taşlamaları da caba. Ve, zehirden bahsetmiyorum. Halbu ki, zehirlenmeğe her şeyden daha fazla maruzum.

Böylece yanyana oturmuş konuşuyorduk. Mütevazi ve az eşyalı odası iyice güneş gördüğü halde, bir kulübede korkarak gizlenmiş iki sefile benziyorduk .

Sonra , bir zaman , papaz , daha mahcup konuştu. Emin bir eda ile , derdin toprağın içinde olduğunu iddia etti. Sathın altında, toprağın alt tabakalarında. Alt kelimesini bastırarak söylüyor, titreyen elile yeri göstererek katiyet dolu bir hareketle sözlerini kuvvetlendiriyordu.

Ona göre Caïnsmarsh toprağı müthiş ve kudretli bir şeyler saklıyordu. Muazzam bir tehlike! Bütün havalide her tarafa biraz serpilmiş ve köklеşmiş! Dalğın dalğın:

— Şimdi bu derdin ne olduğunu anlar gibi oluyorum diye kekeliyor, fakat o anda hiç bir şey izah etmiyordu. Onu hiç rahat bırakmazlar. Her an uyandırırlar!

Bu şekilde kimleri kasdediyordu? Anlamak güç hattâ imkânsızdı. Civardaki kaldırım amelelerinden mi, istridye avcılarından mı yoksa şu menhus arkeologlardan mı bahsediyordu bilmiyorum ki. Bir de harpten evvelki çayırları süren, böylece yeni yaralar açan adamlar vardı.

— Bu ovayı görüyor musunuz? Bütün buralar eskiden mezarlarla dolu idi.

— Tümülüsler mi diye sordum.

— Hayır diye israr ediyordu, mezarlar. Hemen her yerde mezar vardı. Ve dikkat etmelisiniz ki, bu ölülerin bir çoğu taş kesilmişlerdir. Delili de muhtelif ve akla gel miyecek derecede acaip şekillerde taşlar bulunmasıdır. Korkunç şekiller! Rahat bırakmaktan başka bir şey istemeyen nesneleri kazıp çıkarmak istiyorlar. Niçin rahat bırakmazlar sanki? Şüpheler yaratmak, muammalar icad etmek, imanı bulunmamak demektir.

Bir anda, darvinism ve tekâmül nazariyelerini itham etti. Caïnsmarsh'e mahsus sıkıntıda bu kadar eski

bahsin birbirine karıştığını gördükçe hayret ediyordum. Nihayet ihtiyar Eastfolx müzesini ziyaret edip etmediğimi sordu.

Orada gösterilen iri kemiklerden, büyük bir belâğatle bahsetmeğe başladı. Sözlerinden anlıyordum ki, bahsettiği tarihten önceki filler, kertenkeleler veya diğer hayvanlardır.

— Devler! diye israr ediyordu. Hem oradaki âletleri kadar büyüktür. Harekete mani olur. Baltalar, zıbkınlar, lâhlar! Ölüm taşları! Devlerin ölüm taşları!

Kemikli elini sıktı. Titreyen sesi doldu. Gözlerini kin bürüdü.

— Yerden bu kemik çıkaranları durduracak kimse yok! diye devam ediyordu. Bu kadar asır karanlık kalmış sırların perdesini kaldırmağa cüret ediyorlar? Böyle hareket ettikçe her şeyi karıştırdıklarını anlayamıyorlar mı? Milyonlarca sene önce bu dünyayı terketmiş dahi olsa bir mezar daima bir mezar, bir ölü daima bir ölüdür. Ölülere dokunmayınız! Onları rahat bırakınız. Tozlarını karıştırmayınız!

Birden, bana gösterdiği itimadı kayboldu. Dakikadan dakikaya hiddeti arttı, o kadar ki; tasavvufî korkusunu bile giderdi. Çekinerek arasıra verdiğim cevapları artık dinlemeğe tenezzül etmiyordu. Anî olarak, acı tenkidinin en muğlak yerine başladı. Nazik vücudünü sarsan heyecan, yüzünü de tamamile değiştirmişti. Memleketin arkeolog ve tabiiyecilerine ateş püskürdü; nutkunun sik let merkezi bunlardı. Ve taşan hiddetile çileden çıkarak hiç münasebet almadan, sebepsiz, Marsh Havering'deki genç meslektaşının yeni din prensiplerine hücum etti .

Tam fenalık bir nefes gibi yerden yükselir, memleket de saf ve sade bir dine muhtaç bulunur iken, bu imansız, kilise elbiseleri, resimleri, musikisi ve câli tavırlarile

çıkageldi diyor, saf ve sade kelimelerini tekrar ederek parmaklarını bana doğru uzatıyordu.

Fakat sesi, daha kuvvetli, daha şiddetli ve daha tok bir eda aldıkça papazın zavallı bir insan parçası haline nasıl geldiğini size anlatamıyacağım. Coşuyor ve hemen ilmin «Roma» nın bütün hayasızlık ve ahlâksızlıklarla, tabiî kendininkine benzemeyen muhtelif inanların yok edilmesini, parçalanmasını istiyordu. Ona göre bizi yakından tehdit eden bu yenilmez korkudan kurtaracak, tek faideli çare bu idi.

— Toprağı alt üst ediyorlar, içinden eski, harap şeyler çıkarıyorlar, asırlarca evvel ölmüş insanların tozlarını bize teneffüs ettiriyorlar, diyor ve çınlayan bir sesle ilâve ediyordu.

— Kabil'in hükmü! Kabilin cezası! «*»

— Fakat neden kabil? diye sormağa cür'et ettim. İhtiyar:

— Çünkü son günlerini burada yaşadı. Diye cevap verdi. Ben hepsini bilirim, buraya onun için Caïnsmarsh derlerya! Dünyanın her tarafında dolaştıktan sonra o ve çocuklarının en zâlimleri nihayet buraya geldiler. Toprağı zehirlediler. Cinayet ve eziyet dolu asırlar birbiri arkasına geçti ve bir gün geldi feyezan hepsini bu bataklıkta boğdu. İlânihaye burada kalmağa mahkûm oldular.

Elimden geldiği kadar onu böyle bir çocukluktan vazgeçirmek istedim ve Caïnsmarsh'ın Gaynes ve Marsh kelimelerinin birleşmesinden hasıl olduğunu anlatmağa çalıştım; ecnebilere tahsis edilen her türlü rehberde de esasen bu malûmat mevcuttu. Ancak , papaz beni dinlemek istemiyor, sesim de, kulağımın zarını patlatan çığırtkan iddialarının çoğu altında kayboluyordu. Esasen sağırlığı her türlü delil için mükemmel bir kalkandı. Sesi odayı o-

«*» Hristiyanlar Ademin oğlu Kabile Caïn derler. (Mütercimin notudur).

torite ile dolduruyordu. Uzun seneler pis bir yalnızlığın kuluçka gibi üzerine yattığı fikirler sağnak şeklinde yağı yordu. Cümlelerinde olgun ifadelerin kuvveti vardı. Veıze lerinin çoğunu, Crossin Slackness kilisesine devam eden birkaç kişiye ara sıra anlattığını sanıyorum. Her seferinde , Kabil'in çocukları, mağara insanları, tarihten önceki filler, kertenkeleler ve daha ne bileyim bir çok şeyler nutkunda vahşî bir karışıklık husule getiriyor du. Hepsi birbirinden beter bir anlayışsızlık fırtınasıdır gitti. Fakat buna rağmen... Buna rağmen... Bilseniz...»

Bunun üzerine Dr. Finchatton gözlerini Noupets koyuna dikdi, ve bir an sustu. Sonra devam etti:

— İhtiyar papazın sözleri tabiî bir nevi telkin neşrediyordu. Böyle açık ve berrak bir hava görünce bu hikâyenin size pek az tabiî gelmesinden korkarım. Buna rağmen papazın telkini Arkaik ve hayvanî tarafını uyandırdı. Benliğimin derinliklerinde gizlenmiş bir harabe olsa gerek.

Dr. Finchatton başını salladı. Sanki kendi şüpheleri ne rağmen, bana söylediğini teyid etmek istiyordu.

— Görüyormusunuz, George, Stuart, Elisabeth zamanlarına ait silâhlı hayaletlerin, zincire vurulmuş cadıların rüyâya girmesini şimdiden gerçek bir bahtsızlık sanıyorum. Maamafih bazıları , ne zâlim, ne riyakâr, ne de maymun gibi alaycı olan bu ruhlara bazıları kıymet verirlerdi. Bütün bir mağara insanı kabilesinin ruhları belki daha iğrenç ve daha kincidir. Ne dersiniz?

Kaçamak yollu:

— Hepsi olabilir. dedim.

— Doğru, fakat dinleyiniz, mademki mağara adamlarından bahsediyoruz, onlara neden maymunları katmayalım sanki, ha? Bir lâhza düşününüz: Bütün ecdadımız bize karşı ayaklanıyor! Zevaif, balıklar, amibler!

Doktor Finchatton fısıldadı:

— İtiraf etmeliyim ki, bu fikir bana çok hayalî göründü. O kadar ki, ihtiyar papazla konuşmamı bitirip Crossin Slackness'i terkederken içimden bir kahkaha atmak geldi...

Bu kelimeleri söyledikten sonra doktor birdenbire durdu ve gözlerimin içine dimdik baktı.

— E sonra?

— Gülemedim dedi:

— Herhalde ben de öyle olurdum diye cevap verdim. Hakikaten korkunç bir fikir. Bir gün böyle rüyâlar görecek olursam, uykuma girenin maymun yerine insan olmasını elbette tercih ederim. Doktor Finchatton:

— Fakat bırakın da hikâyemi bitireyim diye rica etti. Dönerken titriyordum. Kalbimdeki sıkıntı evvelkinden daha fazla idi. Her adımda, her köşede önüme çıkıyordu. İki büklüm bir ihtiyar gördüm. Hendeklerin boyunca dolaşıyor, herhalde koyun arıyordu. Bu lânet suratlı vahşînin yaptığını anlamamazlığa geldim; bana hitap ettiği vakıt (belki de merhaba diyordu!) işitmemiş gibi yaptım. Yolda herhangi bir bel elimi ayağımı titretiyordu. Bayılmamak için gayri ihtiyari yavaşlıyor fakat tehlike geçince vitese delice basıyordum.

Kısacası, efendim o gece hayatımda ilk defa olarak içtim.. Sarhoş oldum. Görüyorsunuz ya benim için basit bir kiyas mukassem vardı: Ya içmek, yahudda buraları terketmek.

Genç bir doktor olmama rağmen, başka türlü hareket etmeme imkân yoktu. Bununla beraber gayet iyi bilirim ki, görünür bir sebep olmadan hastalarını terkeden doktor, vazifesinden kaçan nöbetçiden farksızdır. Hasılı o akşam içtim.

Yatmadan önce, geceyi seyretmek için dayanılmaz bir arzu duydum. Anlaşılmaz bir gayretle iki kanadı da açıverdim. İşte o vakıt, ay ışığı altında sahillerde nihayet

siz bir çekilme gördüm. Aşağılarda sürünen sis adetâ evin içinde toplanıyor, karşı dıvara yapışıyordu. Adetâ bir şeyler söylememi istiyordu. Ve, adetâ onun içinde, onun etrafında hiç duymadığım uğursuz bir varlık hissettim.

Eşiğe mıhlanmış, kımıldamıyor, geriye bir tek adımı bile atamıyordum. Sarhoş olmama rağmen bir nutuk vermek istedim.

Ne söylediğimi unuttum tabii. Belki de tuhaf sesler çıkaracak kadar taş devrine yaklaşmışımdır. Ne olursa olsun, bunun âmili bir meydan okuma idi. Geçmişin insana vasiyet ederek bıraktığı her irada karşı meydan okuma.

Müzedeki kafa tası

Hikâyesinin burasında, Dr. Finchatton âni olarak durdu:

— Bu size, bir deli hikâyesi gibi geliyor değil mi? diye sordu, buna rağmen devam etmemi ister misiniz?

— Ne münasebet? diye kekeledim. Yani evet, lütfen devam ediniz. Anlattıklarınız beni iyice sardı. Fakat sizi böyle etinizle, kemiklerinizle karşımda oturur görünce de bu hayâl mahsulü şeylere inanmak güçleşiyor. Bilmem anlatabiliyor muyum?

Tebessümüme mukabele etmeden:

— Evet anlıyorum dedi. Sonra etrafına bir göz attı. Evet muhakkak ki, hakkınız var. Burada böyle oturdukça dünyada yalnız Vermut, Seltz suyu ve muhteşem bir gü nün mevcut olduğu sanılır. Yine sanılır ki, size anlattıklarım düpedüz, hasta bir muhayyilenin mahsulüdür.

Yüzünden fevkalâde yorgun bir ifade geçti.

— Şimdi dinleniyorum dedi. Evet dinleniyorum. Biliyorum ki, er geç ayni şeyler başlayacaktır. Size biraz anlatmak isterdim. Tabiî gevezeliğim sizi fazla sıkmazsa. Size baktıkça, vaziyetinizi gördükçe, gözlerimin önün de serinletici ve dokunmam kabil bir şeyler bulunduğu hissine kapılıyorum. Beyaz bir kâğıd önünde konuşuyormuşum gibi bir şey.

Onu dinlemeğe adamakıllı hazırdım. Hikâyesinin, yaşayışımın rahatını bozacağını düşünmüyordum bile. Hayalâta dalmağı pek severim. Bilhassa sabah uykusun

dan sonra. Fanteziler ve hayâller hiç canımı sıkmaz, mahiyetleri ne olursa olsun sükûnetimi bozmazlar. Bazan tüylerim ürpermez değil amma, hiç bir zaman gerçekten korkmuş değilim. İmkânsız hikâyeleri mahaza imkânsız oldukları için severim. Bir gün çok küçük yaşımda Edgar Allan Be'yi keşfettim. O vakıttanberi hususiyeti olan bu nevi esrarlı şeylerden zevkalmağa başladım. Halam fevkalâde ve izah edilmez vakaların olabileceği iddiasını bir türlü kabul etmez, fena halde kızardı. Buna rağmen sevgili halamı hiç bir vakıt sinirlendirmeden bu zevke kendimi verirdim. Onun muhayyilesinin uzun zamandan beri kendi tohumu içinden çıkmamasına mukabil - bilirim ki, böyledir. - benimkini kendimi eğlendirmek için kullandığım zararsız bir oyuncak haline getirmişimdir.

Ciddî olmayan bu meşgalelerimin bir gün canımı sıkacağını hiç tahmin etmiyorum. Çünkü öyle nazik ve itaatlidirler ki, istediğim vakıt durdurabilirim.

Bu böyle olduktan sonra, şimalin tatlı güneşile yıkanan tarasada sapasağlam oturup, feci bir şekilde perilenmiş bataklıklar hakkındaki boş lafları dinlemekten ne kadar zevk aldığım anlaşılır.

Büyük bir neşe ile:

— Devam buyurun muhterem beyefendi dedim, devam buyurun sizi dinliyorum.

Doktor Finchatton:

— Pek âlâ dedi. İçtikten ve nutkumla meydan okuduktan sonra kendimi çok iyi hissettim. Belki bu düzelme tamamile hayalî idi; olabilir. Fakat şurası var ki, o gece haftalardanberi ilk defa olarak nisbeten rahat uyudum. Ertesi sabah taze bir kuvvetle uyanmış, bu tecrübeden sonra vaziyetimi düşünüyordum. Anladım ki, korku, hayâl ve rahatsızlık karışığı olan ve bütün o havaliye hâkim bulunan bu garip hissin sebebi herhalde, hava-

da uçan, suda yüzen veya toprağın altında saklı bir virüştür.

Bunun üzerine katî kararımı verdim: Yalnız kaynamış su içecek, iyice pişmiş yemekler yiyecektim. Ayni zamanda inanıyordum ki, bu, pek de maddî olmayan bir şeydir. Sonra kablî hükümlerle dolu bir materyalist geçinmediğim için, bunu Kabilin Hınzır oğulları ile hiç bir ilgisi olmayan ruhî bir ifsad telâkki ediyordum. Hasılı hemen karar verdim; bizim papazın kuvvetli nefretini çeken o adamla, Marsh Havering rahibi muhterem Mortover ile gidip konuşacaktım.

Hemen söyleyeyim: Daha ilk temasımda genç rahibin, Kalvinist meslektaşı kadar deli olduğunu anladım. İhtiyarın ilme, hafriyata harp ilân etmesine, daha bilmem ne yapmasına mukabil, genç papaz, yeniliğin aleyhinde bulunuyor, eskiye sadakati medhediyor, on altıncı asır örf ve âdetlerine hayran oluyordu. Aklî kontrolünü kaybetmişti; şeytanlığın yeryüzüne ilânihaye hâkim olmak için geldiğine, gayet mübaleğalı bir şekilde beni iknâ etmek istedi.

Ona bakarsanız, hepimizi rahatsız eden hiç de Kâbilin ruhu değildi. Sadece şeytanî bir tesir bahis mevzuu idi. Bundan kurtulmanın en kestirme yolu, Hıristiyanlığı yerleştirmek ve şeytanları tereddütsüz koğmaktı.

Karşımdaki, iyice traş olmuş, çok soluk yüzlü ince çizgili siyah ve parlak gözlü, yüksek tenor sesli bir adamdı. Konuşurken inceçik parmaklarile fazla hareketler yapıyordu. Anglikan kilisesine mensup bulunacağına, katolik kilisesinden olsaydı muhakkak bir vazife alırdı. Zira vâizlere lâzım olan o hitap kudretine malikti. Cübbesini giymiş, gözlerini omuzumun altında bir şeye dikmiş, bana bataklıkların temizlenmesi hakkındaki nazariyesini izah ediyordu.

Onu dinlerken, bayraklar, süpürgeler, giyinmiş papazlar, âyin çocukları, havada uçuşan günnük kokuları gibi kafasında bir takım hayallerin dolaştığını anlıyordum. Bir taraftan da gözlerini nefret bürümüş, alçak pençeresi önünde oturan, her adımda bir dalgın dalgın odasında dolaşan ve tok sesi ile kesik, anlaşılmaz cümleler mırıldanan ihtiyar papazı düşünüyordum.

— Fakat dedim, mutlaka karşı koymalıyız. Bu cümleyi söyler söylemez Mister Mortover'in yüzü değişti. Parmaklarını kartal pençesi gibi sıktı.

— Evet kazanacağız dedi. Ve işte o anda Belfastda Liverpoolda ve İspanyada niçin adam öldürdüklerini anladım. Şaşırdım. Doktor Finchatton'un sözünü kestim.

— İyi amma Doktor Finchatton, Belfast, Liverpoal ve İspanya ile Caînsmarsh arasındaki münasebet? Bunun üzerine bir an tekrar sustu. Gözlerime pek garip bir ifade ile baktı, kâh şüphe kâh inat dolu bir ifade ile.

Kısa bir düşünceden sonra:

— Fakat mademki size Caînsmarshdan bahsediyorum! diye ısrar etti.

— Değil mi ya? Belfast ile İspanyanın alâkasını anlayamadım.

— Hiç yok! Bunları saydımsa, size bir nevi tasvirde bulunmak içindi. Fakat bırakın konuşayım. Bırakın bitireyim. Anlatmak istediğim orada da, burada da hep taassubun baş rolü oynamakta olmasıdır. İkisinin de, papazın da rahibin de şahsî kanaatleri var. Evet gayet aşikâr, tabiî asîl ve yüksek kanaatler, temiz imanlarından şüphe etmeğe mahal yok. Fakat kalblerindeki en kıymetli arzu, birbirlerile kavga etmek! Pençe pençeye, gırtlak gırtlağa gelmeği her şeyin üstünde tutuyorlar. Bunun yegâne sebebi de bu bataklık memleketinde, her şeye, herkesin içine sızan zehirdir. Onları ateşleyen ken-

di inanları değil, oralardaki tahrik ve teşvik edici korkudur. Bu dehşeti kendi nefsimde tecrübe ettiğim için söylüyorum. Söyleyin bakalım bana, bir gün evvel, ben kapımın eşiğine mıhlanıp kalarak niçin bağırmış, ulumuşum? Niçin yumruğumu kaldırmıştım. Niçin?

Yüzüme kurtarıcı bir cevap bekler gibi baktı.

— Yunanlıların bunu ifade eden bir kelimesi vardır dedi. Panik derler. Şehir paniği. Bu bataklıklarda hüküm süren bulaşıcı hastalık budur.

— Belki bu kelime yerindedir. Fakat hakikatte bir şey izah eder mi? Şu bizim işimizde gerçekten bir değeri var mıdır?

Doktor Finchatton:

— Anlamanız lâzım dedi. Bir müddet bu panik ile panik halinde mücadele ettim. Kafama bu fikri yerleştirmiş, zamanın cehennemî bir süratle geçtiğini göremiyordum bile. «Şeytanları kovmağa muvaffak olamazsam, bataklıklardaki ruh beni mutlaka boğacak» diyordum. Fevkalâde, gerçekten faydalı bir şeyler yapmam lâzım geliyordu; fakat iyice düşündükten sonra mühim bir şey yapamıyacağımı çabuk anladım. Kabinemi terketmeğe, gidip hokey oynamağa, sonra da Eastfalx müzesini ziyarete karar verdim.

Papazın telkinleri ile hayalhanemde insan şekilleri almağa başlayan, tarihten önceki fillere ait kemikleri yakından görerek emin olmak, bir taraftan da büyük bir âlem ve meşhur bir arkeolog olduğunu işittiğim müze müdürünü bir mülâkat için kandırmak istiyordum.

Bu niyetle bir gün müzeye gittim. Matruş, gözlüklü ve tatlı yüzlü bir adamla karşılaştım. İtinalı ve geniş müşahede hassası olan bir insana benziyordu. Gözlerinden en ufak bir nokta bile kaçmayan profesyonel portreciler, iyi fotoğrafçılar gibi bir hali vardı. Bidayet'te gözüme en çok çarpan bu tarafı oldu; bilhassa, başımı

her çevirişimde tuhaf bir merakla beni sözdüğünü görmekte gecikmedim.

Bataklıklar yanında yükselen tepeciklerde bol bol bulunmakta olan taştan âletlerle o havalide muttasıl kazılarak çıkarılan kemiklere büyük bir ilgi duyuyordum. Heyecanlı bir adam olan müze müdürü beni pek zeki buldu ve birdenbire fikirlerini açarak, memleket hakkında, tarihî bir nutuk verdi.

Bir sessizlik anından istifade ederek:

— Zannedersem dedim, binlerce sene önce bu memlekette benzerlrimiz oturmuşlar.

— Eh tabiî diye bağırdı, hattâ yüz binlerce sene evvel de diyebilirsiniz. İlk önce buraya Neanderthalienler yerleşmişler, hatırlanmıyacak kadar evvel... Fakat müsaade buyurun da size müzemizin medarı iftiharını göstereyim. Beni camekânlı ve kilitli bir dolabın önüne götürdü. İçinde bir kafa tası vardı ki kaş kavisleri dışarıya fırlamış, hadakaları içinden tehdit nazarları fışkırıyordu. Kafa tasının yanında alt çene yatıyordu. Müdüre göre, bu tozlu ve zamanla kemirilmiş define şimdiye kadar dünyada görülmemiş olan bu cinsin bir nümunesidir. Üzerine hiç dokunulmamıştı. Cinsinin mahiyeti ve menşei hakkında bir düzine kadar muhtelif nazariyeyi mevzuunda birleştiriyordu. Kenara konmuş başka bir kutuda da bazı boyun fıkraları, kısa bir uyluk kemiği ile başka kemikler vardı. Müdür acele ederek bunların çıkarıldığı kazının henüz tamamile bitmediğini, buna sebep de yarıyarıya kurumuş kemiklerin had derecede nazik olduğunu anlattı. Bununla beraber büyük bir dikkatle çalışılıyor ve iskelet tamamının çıkarılması ümit ediliyordu. Hayvanın ilânihaye örtülmüş olduğu bu çukurda iptidaî birkaç şey de bulunmuştu. Küçük müze müdürü beni, artan bir alâka ile süzüyor, ben de gösterdiği kıymetli nümuneyi tetkik ediyordum. Nihayet dikkatimi, kafa ta-

sının üst çenesindeki alaycı ifade ile içinden vaktiyle dünyayı seyrettiği büyük hadakalarından fışkıran hayatiyata çekti.

— Belki de bu atalarımızdan biridir dedim.

— Muhtemelden fazladır.

— Belki de damarlarımızda onun kanı dolaşıyordur. Başımı çevirdim ve canavara yandan baktım. Tekrar söze başladığım vakit sanki o bizi işitebilirmiş gibi konuştum. Yalnız bir amatörün sorabileceği şekilde birçok sual sordum. Hemen öğrendim ki orada bu cinsten bir çok nesiller vardır. Bu bataklık memleketinde bunun benzerleri, tarihtenberi geçen zamanın yüz misli kadar çoğalıp yayılmışlardı. Bu mahlûkun sürdüğü hüküm ile kıyas edilirse, beşeriyetin hüküm sürmesi dünden başlarmış gibidir. Bu kaba hayatların milyonlarcası gelip geçmiş, muhtelif izler bırakmıştır ki, bu arada yonttukları ve ateşte kızarttıkları taşlarla, kemirdikleri kemikler vardır. Bu bataklıklarda bir tek çakıl, etraftaki topraklarda bir tek pire yoktur ki defalarca bunların ayakları altında çiğnenmemiş, elleri arasında sıkılmamış olsun.

Tereddütle:

— Nede olsa çok korkunç dedim, sonra bu işte beni en çok ilgilendiren suale birdenbire gelmeğe karar vererek, bataklıkların perili olduğunu işitip işitmedğiini sordum. Sorum üzerine, gözlüklerinin altından daha yoklarcasına bakmağa başladı. Evet bir fikri vardı.

— Söyleyin bakalım ne düşünüyorsunuz? dedim.

Evvelâ, benim ne düşündüğümü söylememi rica etti. Hikâyeye başlamamı beklediğini görünce, itaat etmeğe mecbur oldum. Elimden geldiği kadar sakin olmağa gayret ederek size söylediklerimin hepsini anlattım.

— Bataklıklar beni tutuyor dedim. Bu büyüden kendimi kurtarmak için mutlaka bir şeyler yapmam lâzım; yoksa deli olacağım muhakkak. Onların pençesine karşı

kendimi koruyamıyorum· halbuki dehşetli bir mukavemet göstermeliyim. Söyleyiniz bana efendim, burada neden herkes korkunç rüyalar görüyor? Bu memleketin adamları niçin gündüzleri izah edilemez bir korku içindedirler? Ve bu korku geceleri neden daha dehşetli olur?

En belirsiz hareketlerimi bile gözetleyerek:

— Bu suali bana ilk soran siz değilsiniz, hep aynı şey dedi.

— Peki sebebini izah edebilir misiniz?

— Hayır!

Gözlerime dimdik bakarak âdeta konuşmadan evvel kelimelerini tartıyordu. Nihayet bataklıklarda araştırmalar vesilesile çok bulunduğu için memleketin insanları ile arasıra konuştuğunu söyledi.

— Bu işleri seviyorlar diyordu. Böyle tehdit ve çekinme dolu dırıltıları bu taraflarda olduğu kadar hiçbir yerde duymadım. Belki de mahallî ve boş bir itikattır. Ve, belki de korku buralarda bilhassa saridir. Hem bu memlekette herkes korkudan muztarip. Bana kalırsa bu haile bugün her zamankinden daha fazla zarar veriyor, o kadar ki ekseriya, hususî bir araziyi kazmak imkânsız oluyor.

Hemen anlamıştım: Müdür bana bütün bildiklerini anlatmıyordu. Çok bariz bir şekilde hissetmiştim ki konuşurken âdeta tecrübe ediyordu. Nazariyelerini benim üzerimde tatbik ediyormuş gibi. Bundan başka bataklıklarda gündüz bile uyuyamadığını itiraf etti. Umumiyetle toprağı kazmağa başladığı vakit, yalnız işini düşünür ve etrafındakilerle hiç alâkadar olmamak için uğraşırmış. Bununla beraber bazan, o bahsedilen yeraltı gürültülerini dinlemek için dururmuş. Sonra tekrar işine devam eder, arasıra fasıla verirmiş.

— Şüpheli hiçbir şey işitmedim dedi. Bununla beraber...

Müdür susmuştu. Gözlerini camekânda teşhir edilen mağara adamına dikmiş acaip bir ifade ile bakıyordu.

— Bu korkunç hayvanın arkasında bir hayalet bıraktığı prensibini kabul edebilirmisiniz? diye sordum.

— Kemiklerini bıraktı diye cevap verdi. Nihayet ruh nedir ki? Size fenalığı dokunacak, işkence edecek veya korkutacak bir şey. Derinden derine şüpheli ve kinci bir şey.

Bu sefer ben ona gözlerimi diktim.

— Bizzat siz de buna inanmıyorsunuz ve eğer aldanmıyorsam bana da bu fikri aşılamak istiyorsunuz değil mi? Her halde dayandığınız bazı sebepler olacak...

Başını çevirerek tebessüm etti.

— Pekâlâ itiraf edeyim ki bu işte muvaffak olamadım. Evet size bu fikri aşılamak istemiştim. Korkunuzun bir nevi ruh tarafından tahrik edildiğini düşünecek olsak, öyle sanıyorum ki bu ruha hâkim olabiliriz. Yahut da bunu bir ateş farzetsek, bir hekim bu ateşi düşürebilir. Fakat madem ki panik halinde ve delice bir korku, izahı kabil olmıyan bir hiddet sizi yavaş yavaş kemirmektedir. Ne yapabiliriz?

— Beni bu yola sokmak, ruhumu büyüye karşı koymak için muhafaza etmek istemekle doğrusu çok lûtufkârsınız. Fakat o kadar kolay değildir. dedim.

— Ve, diye Doktor Finthatton devam etti, adamcağız birdenbire yarı hipnotik telkin metodunu bıraktı ve daha açık konuşmağa koyuldu. Bundan sonra söyledikleri daha ziyade metafiziği ilgilendiren bahislerdi. Fakat itiraf edeyim ki metafizikten pek anlamam. Kıymeti tamamile nazarî de olsa, teşrihinde asıl meseleye temas etmek bakımından pratik bir tarafı vardı. Bunu elimden geldiği kadar size izaha çalışarağım. Bakınız, nazariyesinde esas fikir hali hazır yapısını yıktığımız merkezinde idi. Hali hazır yapısını. Bu kelimeleri telâffuz ederken,

Doktor Finchatton bana istifhamkâr bir nazarla baktı; halbuki ben bir sorgu hâkimi gibi sakin duruyordum. Tabiî bu hali hazır yapısının mânası hakkında en ufak bir fikrim bile yoktu.

Gayet mülâyim:

— Devam ediniz dedim.

Ayakta ve profil durmuş, artık beni gözetlemiyor meşgulmüş gibi pencereden bakıyordu.

— Şöyle böyle bir asır evvel diye izah etti, beşeriyet şimdikinden çok daha fazla «hali hazırda» yaşıyordu. Mazisi nihayet dört veya beş bin seneye kadar iner, bundan evveline gitmeğe kalkılmazdı. İnsanlar içinde bulundukları zaman için yaşarlardı. Açıkçası asırların karanlığında kaybolmuş hakikî maziden kimsenin haberi yoktu, gelecekten de endişe edilmezdi. Bu — camekândaki kafatasını işaret ediyordu — tabiî teşhir edilmiş değildi. Böyle şeyler, hakikî hayatla hiç ilgisi olmadığı için, yer altında gömülü ve unutulmuş yatardı. Atalarımız sihirli bir kürrede mesut yaşarlar, yaşadıkları saate ait olmıyan hiçbir şeyle meşgul olmazlardı. Halbuki, şimdi şöyle böyle bir asırdır, her şey zecrî olarak değişti, çünkü biz hepsini altüst ettik. Kendimizi maziye fazla veriyoruz, bir nevi iptilâ ile topraktan, birinin arkasından öteki çağı çıkarıyor, gittikçe daha sık ve artan bir menfaatle gelecek zamanlara bakıyoruz.

İşte sıkıntılarımızın sebebi buradadır.

— Burada mı? diye sordum. Bataklıklarda mı?

— Her yerde! Bizim papazla rahip sebebini tahlil edemeden bunu insiyakî olarak bilirler, her halde bizim gibi tahlil edemezler. Bu bataklık krallığında hastalığın hususî bir şiddeti olmak mümkündür, fakat uğursuz mevcudiyeti her yerdekinden daha fazla gözükür. Zira söylüyorum ya, hali hazır yapısını yıktık ve mazi, cedlerimizin hiçbir zaman tanımadıkları, akıllarına getirmedikleri o-

korku ve nefret yüklü uzun ve kara mazi üzerimize geliyor, bizi içine alıp yüzdürüyor. Diğer taraftan istikbal önümüzde bizi yutmağa hazır bir kuyu gibi açılıyor. Yeniden hayvanî çekinmeler aşağı insiyaklar bizi yıkıyor, eski inançlar da yok ki bu hareketi frenlesinler. Mağara insanı maymun ceddimiz iptidaî hayvan, bu dünyaya yeniden hâkim olmağa kalkıyorlar. İşte bu! Size tamamile gerçek şeylerden bahsettiğimi iddia edecek vaziyetteyim. Burada olup bitenler, her yerde, bütün dünyada olmaktadır. Şimdilik bataklıkları biliyorsunuz. Bu söylediklerimi o yerde bizzat hissettiniz. Fakat size salâhiyetle söyleyebilirim ki bu vahşilikler dirilmiş olarak hemen her yerde biraz göze batıyor ve zarar veriyor. Hava tehdit ile meşbudur. Hem yalnız burada değil. Bu hakikî bir vaka!

Birden durdu ve gözlükleri pırıldadı. Sonra döndü, pencereden dışarıya müphem nazarlarla baktı.

— Bütün bunlar matlup şekilde, tezyinî ve metafizik dedim, fakat bu irşatlarınızın bana yardımı dokunacak mı bilmem. Ne yapmalıyım şimdi?

Bu vaziyette tipik zihin rahatsızlıklarının bahis mevzuu olabileceğini ve iyileşmenin her şeye rağmen muzaffer olmak için mücadele etmesi gereken irademe bağlı olduğunu anlattı.

— Hemen bu akşam bataklıklara dönmem lâzım dedim.

Tek cevap olarak, hali hazır yapısının sarsıldığını ve hiç bir şeyin onu sağlamlaştıramıyacağını tekrar etti.

— Şimdi gözlerimi adamakıllı açarak dolaşıyorum diyordu, zihnimi genişletmek için elimden geleni yapıyorum. Böylece daha geniş bir âlem görmem mümkün oluyor. Orada mağara insanı bir gündelik gazete kadar mevcut bir vakadır. Ve dikkat buyurun ki, mağara insanı hiç değişmemiştir. Bin sene veya daha fazla önce ne idise yine odur.

— Mükemmel diye tasdik ettim. Fakat neye yarar? Şimdilik düşündüğüm tek şey rahatsızlıklarıma karşı bir ilâçtır. Ne yapmalıyım? Soruyorum size, ne yapmak lâzımdır ?

Gözlerini bana çevirdi.

— Elinizden gelirse mücadele edin. Vazifenize dönün. Zira kaçarak veya saklanarak tehlikeden kurtulmak imkândeten ve katiyyen imkânsızdır. Vazifenize dönün efendim, size hâkim olan bu şeyle savaşın. Amma adı şeytanmış, korku imiş, umacı, Kabilin ruhu yahut da bu canavarın ruhu imiş.

Bir an sustu, ikimiz de korkunç kafatasına baktık. Muammanın anahtarını bize verebilirmiş gibi.

Müdür, biraz daha itimat ve hizmet etmek hali ile hülâsa etti:

— Size lâzım olan, zihninizi dünyanın yeni haline alıştırmaktır. Yapabilirseniz, realite ile yüzyüze geliniz, fakat rahatsızlığın devam ettiğini görürseniz, o vakit ilâcını kendi dışınızda ararsınız. O vakit Londraya çok ciddî bir kür yapmağa gitmeniz icabedecegtir. Orada Mister Norberte müracaat edebilirsiniz. Aldanmıyorsam Harley Street de 391 numarada oturur. İsterseniz benim tarafımdan gidebilirsiniz. O bir çokları gibi size de azap veren tehlikeli beyin mikrobunu ilk keşfeden mütehassıslardan biridir. Hattâ gayet faydalı bir de tedavi bulmuştur. Sizin anlayacağınız, beni o iyi etmiş, o kurtarmıştır. Gerçi usulü oldukça sert hattâ biraz da gariptir. Fakat nihayet o da ötekiler gibi bir usuldür.

Benim de sizinkiler gibi bazı rahatsızlıklarım olmuştu, fakat Norbert'in mevcudiyetini ve tedavisini işitir işitmez hemen koştum. Hattâ fikrimce sizin Londraya gitmenize bile hacet kalmıyacaktır. Çünkü haftada bir iki defa hava yoluyla buraya gelir, hattâ Noupetsde bir de hususî kliniki vardır. Evet evet.

Doktor Finchatton:

— İşte Eastfolx müzesi müdürü ile konuştuklarım bitti dedi. Doğrusu kâbuslarıma biraz fasıla verdi. Asrî ve ilmî lisanı bana oldukça anlaşılır bir şey gibi geldi, mülâkatımızdan sonra, dünyada ilâcı olmıyan karanlık ve budala bir cin meselesine saplanmadığımı anladım. Hattâ kendimi küstah ve nahoş bir denemeye girdiği halde, meydan okumasını tahakkuk ettirebilecek bir tecrübeci olarak da görmeğe başladım.

Ve muhatabım ilâve etti.

— Fakat maalesef, mağara adamının ruhile yaptığım son raundda pek de taliim yoktu. Müzeden çıktıktan sonra, akşamdan evvel, geldiğim yolu tuttum ve birdenbire daha evimden çok uzakta iken, gayet korkunç bir şeye rastladım. Evet öldürünceye kadar dövülmüş bir köpeğe çarpmıştım. Öldürünceye kadar! Belki bana, çok garip olan bu memlekette her zaman feci vakalar olduğuna göre, fena muamele görmüş bir köpeğin lâfı mı olur? dersiniz. Bu hususta hakkınız olup olmadığını kestiremiyeceğimi söyliyeceğim.

Hasılı zavallı hayvanın yolun kenarında cansız yattığını gördüm. Bir otomobilin çiğneyip kenara attığını zannederek, ölümünden emin olmak için yaklaştım. Fakat sadece ölmüş değil, parça parça edilmişti. Her halde ağır bir âletle hayvancağıza bir darbeciği indirmiş olacaklardı, çünkü vücudünde tam olarak bir tek kemik bile kalmamıştı.

Bir doktora göre fazla hassas olduğumu bilirim, onun için tasviri imkânsız bir gevşeklik ve böyle zulumlar yapacak adama karşı kalbim nefretle dolu, büyük yola döndüm. Bu sefil hoyratın aklını şaşırtan sebep ne idi acaba? Hem iş bununla da bitmedi. Eve döneli on dakika olmamıştı ki yeni bir vaka ile karşılaştım. Öyle bir vaka ki belki bir kere daha, size gayet zararsız görünür, fakat beni

altüst etti. Bisikletli bir adam, nefesnefese Crossin Slack- ness'e geldi ve çok acele kasabaya gitmemi söyledi, he- yecan ve helecan içinde, katiyyen anlaşılmaz bir şeyler mırıldanıyordu, nihayet biraz sonra bu âni ziyaretin se- bebini anlayabildim. Rawdon ihtiyar papaz, zavallı karı- sını öldürmeğe kalkmıştı, kadıncağızı yere yatırmış ve pa- taklamıştı.

Çocuk içini çekerek:

— Zavallı kadın diyordu. Fakat efendim, siz hemen gidip kendisini görseniz iyi olacak. Biz ihtiyarı bağladık, bir odaya kapattık. Karısı şimdi birinci katta yatıyor, kendinden geçmiş, konuşacak halde değil, her tarafı çü- rük içinde. Papaz korkunç lâflar söylüyor! Korkunç di- yorum. Arada bir karısının onu zehirlemek istediğini söy- leyip duruyor.

Hemen arabamı çıkarıp, yola koyuldum. Papazın evi- ne gelince evvelâ, ihtiyar kadının ağrılarını dinledim. Ne ise zannettiğim kadar vahim değildi. Yüzünün ve vücu- dünün bazı yerlerine kan oturmuştu. Fakat herhangi bir kırık vakası yoktu. Anladığıma göre bilhassa şaşkınlık- tan ve hayretten muztaripti. Ben daha kadının yanında iken iki polis memuru geldi ve zavallı Rawdon'u Halding- ham merkezine götürdüler. Gidip görmek istemedim. Hastaya gelince, polisleri görür görmez bir şeyler söyle- di. Edward diye bağırıyordu. Gözleri şaşkınlıkla dolu, oh Edward diye tekrar etti. Sonra bir kere daha korku ile Edward, Edward diye bağırdı. Bir uyku ilâcı verdim. Ge- ce, yanında durmak üzere bir kadın buldum ve evime döndüm.

Bu hal, işim bittikten sonra, beni oldukça tutmuştu. Fakat eve dönerdönmez adamakıllı sardı, hiçbir şey ye- medim bir yudum viski içtim ve yatacığıma, ateşin ya- nında bir koltuğa gömüldüm. Sıkıntı içinde uyandım, ateş sönmüştü. Bu sefer yattım fakat uyur uyumaz birbi-

rinden daha korkunç rüyaların hücumuna uğradım.

Bir zaman sonra, sıçrayarak uyandım, fırladım kalktım, arkama eski bir rob dö şambr geçirdim. Alt kata indim, ateşi yaktım ve ne olursa olsun gün doğuncaya kadar çalışmağa karar verdim. Sonra yorgunluğa dayanamıyarak birkaç defa yatağa yollandı. Fakat şömine ile yatak arasında mekik dokuyarak geceyi korku içinde geçirdim. Tabiî zavallı ihtiyara, onun kadar bedbaht kocasına müze müdürünün kafama soktuğu fikirlere ve bilhassa o tarhiten önceki cehennemî kafatasına taallûk eden rüyalar gördüm.

Bu iptidaî mahlûkun gittikçe bana hâkim olduğunu hissediyordum. Bütün irade ve gayretlerime rağmen gerek uykuda, gerek uyanık iken boş hadakaların sabit bakışları ile bana kendimi kaybettiren muzaffer istihfafını zihnimden atamıyordum. Bu yorucu, uykusuz gecelerde gözüme tıpkı müzede gördüğüm gibi, yani canlı, anlaşılmaz ve kurnaz görünüyordu. Daldıkça, bütün tabiî nisbetlerinin kaybolduğunu görüyordum. Devâsa bri şey oluyor, büyük kayalıklar hacmini alıyor, içinde hadakalarile çene boşluklarının muazzam mağaralar gibi göründüğü dağ kadar yüksek bır kafa tası halini alıyordu.

Bir çok halleri arasında, hayret edilecek biri vardı ki hakkında tam bir fikir veremiyeceğim. Her an değişen hudutlarından çıkmadan nihayetsiz büyüyordu. İlk plânda sayısız zürriyetının karıncalar gibi kaynaştığını ve her tarafa koşan, sürünen ümitsiz bir vaziyette itaat ve hürmet hareketleri yapan insan kümelerinin, onun mahvedici gölgesine atan dayanılmaz tazyike karşı koymak için, iztiraplı bir gayret sarfettiklerini görüyordum.

Bazı anlar, üniformalar giymiş bu insan kümeleri, sıkışık sütunlar halinde sıralanıyor, bu kâbus kafasının eskimiş ve kemrilmiş dişleri tarafından atılan siyah lekelere doğru yorüyorlardı.

Ve, bu siyah lekelerden, oraya buraya, canavarın hoşlandığı belirsiz bir şeyler akıyordu! Kan!

Bu tasviri kuvvetlendirerek Doktor Finchatton garip bir cümle sarfetti:

— Sokaklarda, tayyare hücumlarile öldürülen küçük çocukların kanı dedi. Hiç bir mütalea serdetmedim. Tamamile dikkatli duruyordum. Aktörlerin dediği gibi bu bir aparte idi. Kısa bir sükûttan sonra, Doktor Finchatton hikâyesine devam etti.

— Şafak beni ümitsiz bir halde telefona sarılmış buldu. Büyük gayretler ve beni muhakkak mahvedecek ağır masraflar pahasına anî olarak Londraya gitmek için hazırlandım. Orada Doktor Norbert'i görecek, adeta kendimi ona bırakacaktım. Zira bundan sonra bana tabiî muvazenemi ancak onun iade edebileceğini sanıyordum. İşte o Norbert beni buraya gönderdi. Aradığım adam olmamakla beraber, fevkalâde bir insandır.

Doktor Finchatton sustu ve bana baktı.

— Hepsi bu kadar dedi.

Müphem bir baş işareti yaptım ve konuşmadım.

— Söyleyin bakalım, dedi. Şimdi bundan ne çıkarıyorsunuz?

— Bir iki gün sonra, belki dedim, o vakit düşünebilirim. Şimdilik size verecek hiç bir cevabım yok. Bana anlattıklarınız, inanılır şey değil. Bununla beraber, hemen hemen beni inandıracaksınız. Bu sözlerimle, böyle şeylerin gerçekten olabileceğini söylemek istemiyorum, hayır o kadar değil. Yalnız bu vakaları yaşamanızın mümkün olduğunu kabul ederim.

Doktor Finchatton:

— Tamam! Dedi. Sizin gibi çok zeki bir adamla konuşmak fırsatını bulduğum için çok memnunum. İşte Norbert'in yaptırmak istediği:

Beni başıma gelene alıştırmak. Kısaca söylemek lâ-

zamgelirse, etrafını çevirdiğim korku, hayal ve rüyalardan müşahademin realitelerini -onun tabirince hayat realiteleri ayıracak vaziyete gelmemi istiyordu. Fikrince vak'aları hissiz olarak gönneli idim. Söyleyin bakalım, ne düşünüyorsunuz bunun hakkında?

Yüzüme gayet ciddî baktı.

— Bütün bu anlattıklarımın size göre hakikî ve müşahhas tarafı nedir? Bir de buna mukabil, nasıl söyliyeyim? Tamamile zihnî aksülâmellere ait olanı nedir? İhtiyar Rawdon karısına hücum etmiştir. Bunu inkâr edemeyiz. Yol kenarındaki köpeğin de paramparça edilmiş olması itiraz götürmez bir vak'a. Şimdi biliyorsunuz ki Norbert'in fikri, bu mevzudan kim ile olursa olsun, gayet sakin bahsetmemdir. Yeter ki, tesadüfî muhatabım muvazeneli ve geçmişe gelecekle, az alâkalı olsun, vak'aları yalnız vak'a olarak anlatmamı korku ve nefret mevzuu haline getirmememi istiyor. Beni aklî hissizlik dediği hale getirmek tasavvurunda idi. Bu hissizlik onun en çok beğendiği formüldür. Yoluma devam etmem için de bana basamak olacaktı.

Kalan şarabını iştiha ile içip bitirdi.

— Beni dinlemekle büyük nezaket gösterdiniz dedi ve oturduğumuz tarasaya düşen bir gölgeye hayretle:

— Hello diye bağırdı.

* * *

TAHAMMÜL EDİLMEZ AKLİYECİ

Daha başımı çevirip kendisini görmeden, Norbert'in gölgesinden nefret etmiştim. Kendini fevkalâde bir adam sanıyordu. (Belki de öyledirya) gamsız, hoş gören ve kendi kendine karar veren bir adam olmadığım halde, bazen bir sürü katır kadar inatcı olduğum vakidir. Bu seferde o daha ağzını açmadan, kabuğuma çekilmiş, söyliyeceği ve yapacağı şeylere kat'iyen karşı koymağa hazırlanmıştım.

Kanaatimce bir akliyeci tipi ile alakası yoktu. Benim bildiğim akliyeci odur ki, gözleri sakin, hareketleri muvazeneli, kendine hakimiyeti büyük olur. Halbuki taze ve sıhhatli bir teni olacağına, bu yeni gelenin yüzü bir kadavra yüzünü andırıyordu. İri, geniş ve pisdi. Siyah saçları intizamsız bir halde demet demet alnına düşmüştü. Kaşları kalın, bakışı endişe verici idi. Belâgati en yüksek derecesine çıktığı vakit, siyah gözlerini acı acı döndürüyor, bazen de heyecanlı anlarda kaşlarını fena halde çatarak ateşli bir bakışla, hareketsiz üzerinize dikiyordu.

İntizamsız çizgilerini, karakteristik ağzını ve müstesna dolgunluktaki sesini hemen farkediyordum. Etrafına, uçları kulaklarına sürünen bir nevi siyah Lavaliyer kravatı geçirmiş, beyaz, dik ve modası geçmiş bir fokolu vardı.

İlk bakışta, harpten epey önce bir gün temelli giyindiği ve o vakitten beri elbise değiştirmediği sanılırdı. Hülâsa bir akliyeciden ziyade rol peşinde bir aktöre benziyordu. O anda gayrı ihtiyarî aklım Gladstone'in, Henry İrving'in ve Thonas Carlyle'in karikatürlerine gitti. Perono'da Menba oteli tarasasında aperitif alan iki İngilizi daha çok şaşırtacak ve daha çok rahatsız edecek bir belirme tahayyül etmek güçtür.

İşte burada idi. Kendisini görmeden önce Finchatton'u iyi eden büyük Doktor Norbert'in tahayyül ettiğim hali ile hiç bir münasebeti yoktu. Eti ile kemiği ile karşımda, beni tepeden tırnağa kadar müessir bir şekilde süzüyordu. Doktor Finchatton'un herkese benzemez diye tarif etmesine rağmen, onu aynı zamanda bu kadar eski tarz ve bu kadar muazzam göreceğimi hiç zannetmiyordum.

Sanki her yerde hazır ve nazır imiş gibi:

— Demindenberi sizi yukarıdan seyrediyordum dedi. Yalnız Finchatton konuşurken, muhaverenizi kesmek

istemiyordum. Fakat şimdi görüyorum ki iyi anlaşıyorsunuz.

Finchatton, bakışile Doktor Norbert'in kusuruna bakmamam için yalvarıyordu. Beriki:

— Hikâyesini dinlediniz mi? Diye sordu.

Benimle konuşurken akliyeci olduğunu ve Finchatton'u bir vak'a addettiğini pek alâ gösteriyordu.

— Mağara adamlarının, ruhunu nasıl tazyik ettiklerini alattı mı size?

Cainsmarsh'da hüküm süren korkudan tabiî bahsetti değil mi? Sonra memleketi kaplayan tehdit edici fenalık ilerleyişini de anlatmadan yapamamıştır! Pek alâ bu husustaki aksülâmeliniz nedir? Şu görünen normal kafanızla bunun hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bu sual çığını üzerime yığarken, koca yüzünü de benimkine yaklaştırıyordu.

— Kelimeler nasıl gelirse öyle söyleyiniz. Ne düşünüyorsunuz? Ve, bir mekteplinin cevabını bekleyen hoca gibi beklemeğe başladı.

— Doktor Finchatton diye başladım. Bana gerçekten harikulâde şeyler anlattı. Evet hakikaten!... Fakat bir hüküm vermeden önce üzerinde biraz düşünmem lâzım

Norbert, haylaz bir talebe ile uğraşan bir hoca gibi yüzünü buruşturdu.

— Fakat bu anda sorduklarım, sadece aksülâmelleriniz! Daha düşünmeğe vakıt bulmadan!

İçimden «istediğini sor» dedim ve yüksek sesle:

— Yapamam diye kesip attım.

— Ama bakın, cevabınınızın Doktor Finchatton için büyük ehemmiyeti vardır. Ne olursa olsun cevap veriniz.

İyi ki o esnada bir çan sesi işittim. Telâşla:

— Yarabbim diye bağırdım ve birden kalkarak yanımdan geçen garsona bir lira fırlattım. Yemekte ha

lam muhakkak bekliyecek. Buna da asla gönlüm razı olmaz.

Doktor Norbert:

— Fakat hastamın vaziyetini böyle ihmal edemezsiniz diye gözlerini açmış şaşkın şaşkın feryat ediyordu, imkânı yok, böyle gidemezsiniz! Felâkete uğramış bu zavallı adamın hikâyesini sonuna kadar dinlemeniz ve kudretiniz yettiği kadar ona yardım etmeniz gerekir, ona yardım etmelisiniz. Ve ateşli bir bakışla:

— Hakikat, sizi bırakamam gidemezsiniz, dedi.

O vakit Finchatton'a döndüm.

— Evet elbette... Doktor Finchatton biraz daha bana anlatmak...

— Tabiî size daha anlatmak istiyor...

Gözlerimi Doktor Finchatton'un üzerine diktim. Başı ile müsbet ve yalvaran bir işaret yaptı.

— Gelirim dedim. Yarın muhakkak gelirim. Muayyen saatte. Fakat bugün kalamam imkânı yok. Sizi temin ederim.

Bunu söyler söylemez ayrıldım.

Çarpık bir yola çıktım. Geç kaldığım için gerçekten üzüldüm. Zira biliyorsunuz ki halam için yemeğe beklemekten daha büyük bir sıkıntı yoktur. Bundan başka kendi kendime, ertesi gün için, bu randevuyu vermekle acabaiyi mi ettim diyordum.

Bilhassa bu vaidde bulunmak için zora da gelmiştim.

Başımı çevirdim ve iki adamı aynı yere yanyana oturmuş gördüm. Norbert Finchatton'a iyice hâkimdi.

Beni işitemiyecek kadar uzakta olduklarını tahmin ettiğim halde:

— Yarına diye bağırdım.

Norbert geniş bir hareket yaptı.

Bununla beraber, tesadüfümüzün daha ilk anlarından itibaren gayet sevimsiz bulduğum bu Norbert'i bir daha görmek için en ufak bir arzu bile duymuyordum. Evvelâ

«siz - ve - Finchatton - muttasıl- keseceğim- tavşanlarsınız-» der gibi konuşmasından hoşlanmıyordum.

Sonra, insanı saran sesini, gözlerini, fazla sık kaşlarını ve nihayet herkese hâkim imiş gibi hallerini de sevmiyordum.

Daha şimdiden oradan kollarile resmettiği köşeli hareketler asabımı bozuyordu. Buna mukabil Doktor Finchatton'un harap haline iştirak ediyor vaziyeti ile cidden alâkadar oluyordum.

Menba otelinden ayrılır ayrılmaz, ertesi günü ona soracağım sualleri ve onun nasıl müsterih olabileceğini düşünmeğe başladım. Halbuki, bir taraftan yol alıyor, bir taraftan da benliğimi saran anî bir arzu ile onu mümkün olduğu kadar çabuk görmek istiyordum. Norbert'i, işimizi bozan bir müz'iç, bir liyakatsız adam sayıyordum. Yalnız Finchatton'u düşünmek ve Norbert'i zihnimden atmak için epey çalıştım. O sihirli bataklığa ait hikâyede muhakkak ki garip şeyler vardı. Tıpkı benim gibi aklı başında bir adam, çiçekleri, kelebekleri seyredeceğine, hiç denecek kadar az bir zamanda mânasız endişelere ve bundan daha mânasız zulümlere kurban oluyordu.

Doğrusu, bu hikâye muhayyeleme adam akıllı tesir etmişti. O pis kafatasının ne tuhaf tavrı vardı. Birkaç bin senelik bir kafatası. Evvelâ iyice saklanmış, sonraları birinci plâna ilerlemiş! Bu, bence aydınlık ve yarı berrak bir perde arkasına konmuş bir şeylere benziyordu. Aynı zamanda hem realite hem muamma! Adımlarım sıklaştıkça, etsiz çenesinin gittikçe etlendiğini görüyordum. Bir an geldi ki hayalî bir dudak alaycı dişleri çerçeveliyor ve kan bürümüş müthiş gözler, ölçüsüz bir çıkıntı yapan kaşlar altında alevleniyordu. Kafamda doktor Finchatton'un hikâyesini yaşarken, mağara adamı yavaş yavaş onsuz yapamıyacağım hakikî bir mevcudiyet halini alıyordu. Bu rüya masalından şimdi bir kafatası değil, beni gözetliyen bir yüz meydana geliyordu. Ne ka-

dar saçma görünürse görünsün, bu yüz, gerçekten beni gözetliyor gibiydi, bütün gün akşama kadar beni takip etti ve gece geç vakit kayboldu. Öyle dikkatsiz ve o kadar dalgın bir hale gelmiştim ki, öğleden sonra kroket oyunlarım miyopluk ve manasızlık bakımından pek parlaktı. Akşam briç oynarken sevgili halamın fena halde ve affedilmez şekilde kalbini kırdım.

Mutat tarzımı bildiği ve rakibim bulunduğu için yaptığım gaflara şaşdı kaldı, hatta müteessir oldu; öyle ki o da, oyun arkadaşı da bütün maharetlerine rağmen çok kaybettiler. Fakat şikâyetlerine pek kulak asmıyordum. Odama çekilince yavaş yavaş soyunmağa başladım. Zavallı kafam hoyrat cadının esrarlı esrarlı dolaştığı uzak bataklık hayelleri ile çatlayacak derecede dolu idi. Yatmadan evvel, hayalâta dalıp, epey bir müddet kımıldamadan durdum.

Ertesi günü Menba oteline erken gideceğimi kararlaştırmış olmama rağmen sabahın epey geç vaktinde gittim. Tramvaya binmek istiyordum, fakat memurun biri o sabah hiç bir arabanın çalışmadığını, zira o havalideki komünistlerin küçük bir grev yaptıklarını, bunu depoda bir patırdının takip ettiğini ve o patırdıda tezahürata iştirak eden bir çok adamın canı yandığını anlattı.

Memur, bir sır tevdi edercesine :

— Bugünlerde ciddî bir şeyler olacak dedi.

Böylece bütün yolu yaya geçmeğe mecbur oldum. Oraya vardığım vakit çok sıkıcı sürprizlerle karşılaştım. Doktor Nobert yalnızdı. Terasada oturmuş, uzun bacaklarını, üzerinde tente açılmış toparlak bir masanın altında kavuşturmuştu. Finchatton'dan eser yoktu.

Doktor Norbert yaklaşmamı işaret etti. Yanındaki hasır koltuklardan birine oturdum. Gayet kaba bir tarzda özür dileyerek, macerasına karşı hususî bir alâka duyduğum doktor Finchatton için geldiğimi ve kendimi aklî tecrübelere veya her türlü teşrih işlerine amade tutmak

istemediğimi, düşüncelerime hiç kimsenin otoritesini karıştırmamağı her şeyin üstünde tuttuğumu anlatmak istedim. Ve birdenbire :

— Peki dostunuz nerede ? diye sordum.

— Bugün gelemez buraya.

— Ben bir yolunu bulur sanıyordum.

— O da bir yolunu bulacağını sanıyordu, fakat gelmeyecek, biz de aramıyacağız işte bu kadar.

— Nasıl, anlıyamıyorum.

— Benim noktai nazarıma göre kimseye ihtiyacımız yok. Bu vak'ada beni en çok alâkadar eden, Finchatton'un beynini dolduran ahlâk tarafı. Bu netice onu olduğu kadar beni de ilgilendiriyor.

— Fakat benim alâkadar olduğumu nasıl iddia ediyorsunuz? Ben zannetmiyorum.

— Evet! her halde gayet basit ve dikkatinizi yenebilcek bir şeyler var.

Bu koca dünyada Cainsmarsh denilen bir yer biliyor musunuz ?

Birden bana doğru döndü ve sanki iğne yapacağı bir hayvanmışım gibi yüzüme baktı.

— Zannedersem bu memleket, şu bataklık havalisinde bir yerde olacak.

— Bu memleket dünyanın hiç bir tarafında değildir.

— O halde bir namı müstear.

— Hayır bir masaldır.

Bir an yüzüme dimdik baktı. Sonra her halde nezarete muhtaç olduğuma kanaat getirdi.

İki elini önündeki masanın üzerire koyup avuçlarını dikkatle kavuşturdu ve denizi seyrederek çok meşgulmuş gibi bir eda ile konuştu.

— Dostumuz Ely civarında çalışan bir doktordu dedi. Size anlattıklarının hepsi doğrudur ve yine size anlattıklarının hepsi... Yalandır. Bazı hâdiseler yüzünden bir gün aklı karıştı ve o vakitten beri kendi kendine

bile, tabir caizse yalnız masallar anlatarak konuşabilir.

— Fakat anlattıkları içinde başından geçmiş olanı var mıdır?

— Eh evet, vahşî bir şekilde öldürülen köpek veya zavallı bir sarhoş papazın karısının döğmesi gibi. Halbuki böyle şeyler her gün, dünyanın her köşesinde, hepimizin başından geçmektedir. Hattâ denilebilir ki, dünya nizamına dahildir. Hâdiseleri oldukları gibi kabul edemezseniz yaşayamazsınız. Finchatton gerçekten, Ely'deki Tressider Museum'a gitmiştir. Ve, Müze müdürü Cunningham zihnî haletini hemen farkederek onu bana göndermiştir. Halbuki, en büyük hatayı, Finchatton bataklıklarda yerleşmeğe gitmeden işlemiştir. Size hepsini anlattı biliyorum. Fakat o şekilde anlatmıştır ki, araya bir menşur koymuş ve hepsinin şeklini değiştirmiştir. Ve böyle hareket etmesine sebep de...

Doktor Norbert birden bana döndü, yumruklarını kalçalarına dayıyarak yüzünü çevirdi. Şimdi daha yavaş konuşuyordu. Majeskül harflerle yazılmış bir şeyler okur gibi.

— Etmesine sebep de onu çökerten realitelerin o derecanavarca ve korkunç olması ve bunu yenmek için Finchatton'un eski kafatası, kelebekler memleketinin hayret verici sükûtu hikâyelerini icat etmeğe mecbur kalmasıdır. Ve bütün bunları şuuruna musallat olanlara bir saçma vasfı vererek kafasından kovmak için yapmıştır.

Yüzünün ifadesi hoşuma gitmedi. Sıkıldım. Döndüm ve kendime gelmek için garsona bir kadeh daha vermut getirmesini işaret ettim.

Birdenbire:

— Fakat söyleyin bana dedim. Mütemadiyen bahsettiğiniz bu realiteler nedir?

— Günlük gazeteleri okumaz mısınız hiç? diye bu sefer doktor bana sordu.

— Evet, fakat çok dikkat etmem. Çünki makale-

lerin sonu ya debdebelidir, yahut da, doğrusu hoşuma gider şeyler değildir. Ayrıca muntazaman Taymis'in her gün koyduğu bilmeceleri gözden geçiririm. Sonra tenis ve krokete ait bir sürü makale de okurum. Acaba bazı ciddî vak'aları okumakta kusur mu ettim? Söylesenize!

— Finchatton'u deli eden vak'aları okumakta kusur etmişsiniz.

— Deli mi?

— Cümlemi tekrar mı edeyim? Size o mahallî panikten mi, buradaki havai nesîminin içinde bulunan sirayetten mi bahsedeyim? Yoksa hayatımızın en derinliklerinde saklanıp bizi hepimizi yıkan, zihinlerimizi mantıksız ve felc getiren bir korku ile yavaş yavaş zehirliyen hastalıktan mı dem vurayım?

— O da bu tabiri kullanmıştı.

— Evet efendim ve sadece bunun içindir ki beni burada görüyorsunuz. Bu hastalıktan yalnız ben anlarım. Ruhumuzda açılan yeni bir yara bahis mevzuudur bey efendi. Şimdiye kadar beynimizin en uzak girintileri ve onların girintilerinde sinsi sinsi saklanan bir zihin iztirabı bahis mevzuudur. Başka bir tabirle söylemek icap ederse anî ve şiddetli bir nöbetle âlemşumul bir salgın halinde görünen mahsus bir intizamsızlık.

Size hayalî bir hikâye halinde çok mufassal vak'alar anlatan dostumuzun vaziyeti, zamanımızda binlerce adamın vaziyetidir ve, yarın kadın erkek yüz binlerce mahlûkun olacaktır. Fakat belki... Belki siz muafsınızdır! Bu fevkalâde olurdu. Zira her an artmakta olan o hastalığın bu saatte her tarafını ve her hususiyetini mütalea etmek benim için çok önemli.

— Ben bu çeşit tecrübeler için hiç bir zaman iyi bir «kobay» olamam diye cevap verdim. Doğrusu bu yola girmeğe hiç hevesli değilim. Böylece hayali korku ve endişelerle titremiyeceğime ve etrafımda hemen her yerde ecdadımız maymunları ile diğer vahşi hayvanla-

rın çıkageldiklerini görmiyeceğime inanacağınızı ümit ederim.

Kocaman elini masanın üzerinden uzatıp bir müddet kolumu çekti. Ekşi bir yüzle:

— Cesur bir adammısınız? diye sordu.

O anda aklıma bir sual geldi. Bu adam acaba Finchatton gibi, yahut ondan da fazla deli miydi?

Bu suali açıkça sordum:

— Peki doktor Norbert sizin de zihniniz bozuk olmasın?

Bakışının kamaştırıcı parlaklığı daha çok tekâsüf etti. Başını kaldrdktan sonra, söylediği kelimenin üzerine düşen bir çekiç gibi hemen eğdi:

— Evet!

Bu eveti öyle bir tavurla söylemişti ki yüzü adam akllı aydınlanmıştı.

— Benim vak'am birinci değilse de, ilk olanlardan biridir. Böylece başlangıçta hasta vaziyette kendim ile meşgul oldum. Yanımda yardım edecek kimse yoktu. Bizzat kendi vak'amı tetkik ettim. Nefsime karşı mücadele açtım. Evet efendim tamamile böyle olmuştur ve kazandım. İşte karşınızda kudretli ve muafiyet kazanmış bir adam görüyorsunuz. Tabiî canavarca bir savaş sayesinde!

Ve, bunun üzerine, şimdiye kadar hiç işitmediğim ve beni hayrette bırakan bir nutka girişti. Mamafi, hikâyesine başlamadan önce kısa bir duraklama geçirdi. Onun bana söylediklerini şezlonguna rahatca yaslanmış bi- adam imkânı yok, söyliyemezdi. Doktor Norbert, elleri iskemlesinin koltuklarına dayanarak biraz doğruldu. Sonra ayağa kalkıp, konuşa konuşa tarasayı adımlamağa koyuldu. Hayır benimle konuşmuyordu. Sadece kafamı şişiriyordu.

Hudutsuz bir zaman için her şeyi tesbit edecek seçkin bir hafızaya gerçekten malik olmama rağmen onun

acaip ifade karışıklığı ile delilleri hakkında malûmat verebilmem maddeten imkânsızdır. Bununla beraber, size bir kaç cümlesini tekrarlıyabilirim. Finchatton'un hikâyesinde ciddî bir mahiyet yoktu. Bu belli bir şey, fakat muhatabımın söyledikleri öyle değildi. İçinde her türlü hayal izi bulunmayan sözlerdi. Yanlış bir ilim ve felsefe çeşnisi ile başlayan nutku yavaş yavaş gürültülü ve muğlak bir vaiz halini almıştı. Hepimiz bir tek gaye peşindeyiz, bu da hayata sıkıca bağlanmak ve onu bütün kuvvetimizle kavramaktır!

Bu fikirlerin bazılarını Finchatton'la temasım neticesi işitmiştim. Hattâ tamamile ayni olan bir kaç cümle de hatırladım. Bu arada «hali hazır yapısı» da vardı.

Hiddetle:

— İyi amma bu da ne demek? diye sordum.

— Hayvanlar tamamile halihazırda yaşarlar. Diye cevap verdi. Onlar vasıtasız ve inmediat şeylere sarılmışlardır. Ne şekilde olursa olsun safsatadan nefret eden insanlar da böyledir. Disraeli, Sands, Murphy ve diğerleri bunu çok daha akıllıca tecrübe etmişlerdir.

Bir çok meşhur isimler sıraladı fakat ancak burada saydıklarımı hatırımda tutabildim.

— Biz ise, bugünün adamları, daha ziyade geçmişi ve geleceği yoklamak ve karıştırmak istiyoruz. Durmadan, dinlenmeden, hatıraları, hikâyeleri, ananeleri çoğaltıyor, kafamızı zorla, tahmin vehim gibi, daha ne bileyim, şeylerle dolduruyoruz!

Öyle ki içinde yaşadığımız dünya, gittikçe dehşet saçan, sendeletici ve korku ile dolu bir mahiyet alıyor. Ebediyen unutulmuş sanılan şeyler bugün bir takım mucizelerle dirilmiş ve işte müthiş bir şekilde ruhumuzun şuurumuzun üzerine çökmüştür.

— Yani diye sözünü kestim, yani günlük realitelere intibak ettirmek isterken, mağara adamını topraktan çıkarıyoruz.

Gürültülü bir sesle:

— Mağara adamını topraktan çıkarıyoruz! Diye bağırdı. Fakat onun huzurunda yaşıyoruz. O, hiç ölmemiştir. Belki her şey olmuştur; fakat ölmemiştir. Yalnız... Yanıma yaklaştı omuzuma vurdu.

—... Yalnız kapatılmış olduğu için, bizden saklı idi. Çoktanberi! Şimdi onunla yüz yüze geliyoruz. Sadece bizimle alay ediyor. İnsan her zaman aynıdır. Hakkından gelinmiyecek kadar hayvanî, hırslı, hilekâr, iştihalıdır. Maskesiz ve boyasız insan, her zaman, yüz bin sene evelki alçak, hırçın ve kavgacı hoyrattır. Bu bir istiare değildir efendim. Size söylediklerim korkunç bir realitedir. Her hangi bir arkeolog size ayni şeyi söyliyecektir: asrî insanın kafatası, mağara adamınınkinden daha iyi değildir. Beynine gelince, o, hiç değildir.

İşte böyle, hep aynı iptidaî hoyratla uğraşıyoruz. Gerçe daha çok terbiye edilmiş ve idmanlı olmuştur denilebilir. Fakat hiç bir hakikî değişiklik, hiç bir ilerleme müşahede edemezsiniz. Medeniyet, terakki ve bunlara benzer diğer keşifler, hepsi mükemmel birer kuruntu, yalan ve seraptır. Tamamile! Hem sonra dünyada emin hiç bir şey yoktur. Hiç!

Bir müddet, insan, sevimli küçük halihazır âleminde yaşamak istedi, ilâhlarla, Tanrı iradesi ve renkli vaidlerle ilâh... cihazlanmış bir âlem... Bu sun'i bir şeydi. San'atkâr işiydi, bir hayal! İşte şimdi bu karmakarışık şeyin ne derece muhayyel, yanlış ve bina edilmiş olduğunu anlıyoruz. Bugün bütün bunlar yıkılıyor Mister Frobisher, her şey yıkılıyor ve elimizden hiç bir şey gelmeden seyrediyoruz. Fazlasına kadir olmadığımız için, seyirci rolü ile iktifa ediyoruz. Artık hata ihtimali yoktur. Hayır efendim! Sonra meydandadır ki medeniyet zaif olduğu kadar sinirlendiricidir. Çünkü söyliyorum size, medeniyet şaşırtıcı bir icat, hain bir tahakkuktur. Ve, zavallı dostumuz Finchatton gibi çok hassas ve hazırlıksız olan-

lar bunun farkında olunca, hakikatle yüz yüze gelemiyecek kadar kendilerini zayıf hissediyorlar.

Ve, hakikatte içinde bulunduğumuz büyük ve sıkıntılı dünyayı olduğu gibi kabul edemedikleri için, kendilerini tedavi edebilecek bir nevi mucizeli istiaze ümidine kapılıp böyle peri ve delilik hikâyelerine sığınıyorlar. Fakat tabiatın içinde böyle tedaviler mevcut değildir. Hayır efendim, artık böyle iptidaî vak'aları bertaraf etmek· lâubalî bir şekilde kurtulmak imkânı yoktur.

Ve, daha kuvvetli ilâve etti:

— Bize lâzım olan bunlara cepheden hücum etmektir. Evet budur. Cepheden hücum etmek!

Bana değil, Miting'e gelmiş bir kitleye hitap ediyor sanılırdı. Geniş hareketleri âdeta vücudümün farkında değildi.

— Görüş zaviyelerini daraltmak için gözlere meşin takıldığı günler geçmiştir, tamamile ve ebediyen geçmiştir. Bu mesele sonuna erişmiştir. Kat'iyyen!

Artık yer yüzünde rahat yoktur. Onu yendiğimizi sanmak, acı bir hata olmuştur! Bu hoyrat bizi her an takip etmiş ve etmekten hiç vaz geçmemiştir. Hiç!

Dalgınlıkla yapıyormuşum gibi, anî bir hareketle elimi tazyikten kurtardım. Bir zaman, manâsızca kendimi zincirlenmiş sandım.

Ellerimi cebime tıktım, mümkün olduğu kadar da geriye yaslanıp muhtemel bir hücumdan korunacak şekilde vaziyet aldıktan sonra:

Sükûnetle:

— E sonra diye sordum. Çünkü onun sesi yükseldikçe ben daha emin ve daha sakin oluyordum.

Oturdu. Elimi şiddetle kavradı. Sonra birdenbire ifadesi değişti. Tuhaf bir itimat gösterdi, usulca sokulur gözüktü. Biraz evvel bağıran tonu birden, dem çeker gibi mırıldanma halinde söndü.

— Tamamile aklî bakımdan, delilik, dünyada çoğa-

lan sendeletici hâdiselere zavallı tabiatin cevabından başka bir şey değildir efendim. Normal olduğu kadar önüne geçilmez bir aksülâmeldir. Ve, dikkat ediniz bundan sonra dünyanın münevverleri deli olacaklardır. Bunu bilirler. Zira bizden üstün olan içimizde bulunan, haddizatında kendimiz olan o mağara adamına karşı, bu mücadelenin sadece muhayyel bir adam sandığımız kendimizin harp etmesi olduğunu bilirler.

— Peki dedim, şimdi Finchatton'u ne yapacaksınız? Söyleyin bakalım, böyle hallerde umumiyetle ne yapılabilir ?

Doktor Norbert ellerini havaya uzattı ve kalktı. Sanki yirmi adım uzakta imişim gibi:

— Hepimizin yaptığımızı yapmaktan başka çare yoktur diye bağırdı. Vak'aları karşılamalıyız. Vak'aları karşılamalıyız efendim. Sadece hücum etmek! Kabil olursa yaşar, olmazsa ölürüz. Benim gibi yapmak lâzım! Zihni yeni bir ölçüye uydurmak lâzım. Önüne geçilmez bir felâketten dünyayı yalnız devler kurtarabilir. Medeniyet bize göre boş bir kelime olmadığı için, bizim de dev haline gelmemiz icabeder. Dünyayı, yeni, çelik gibi kuvvetli ve dayanıklı bir medeniyetle kuşatmamız lâzımdır. Yıldızların bile bu dünyada şahidi olmadıkları bir gayret sarfetmeliyiz. Kalk hey insan aklı (bu hitabı bizzat bana müteveccihti) Ya kalk, yahut da ilelebet kendini mağlûp say !

Ulumaktan vazgeçerse, ebediyyen mağlûp olmağı tercih edeceğimi söyliyecektim, fakat fikrimi söylememe fırsat vermedi. Birden, bana kudurmuş gibi geldi. Hattâ dudaklarının kenarlarında biraz köpük bile gördüm; o iyi saatte olsunlara rastlamış gibi konuşurken, terasada aşağı yukarı dolaşıyordu.

Tahmin ediyorum ki her zaman, yani dünya kurulalıdanberi benim gibi doğru insanların başına böyle ciddiyetle alâkası olmıyan nutuklar dinlemek gelmiştir. Fakat

1936 senesinde lâtif bir sabah, Noupets'nin üzerindeki Menba oteli terasasında oturup rahatıma bakarken böyle şeyleri dinlemeğe cevaz vermez, hattâ mânasız bulurum. Halbuki bir İbranî peygamberine her zamandan fazla benziyen Doktor Norbert önümde arşınlayarak dolaşmağa devam ediyordu. Belki de bana bahsettiği, beşer tarihinde bir merhale, bir devre ifade eden çok ciddî şeylerdi, bilmiyorum. Fakat muhakkak ki, bu lâflar bana yersiz ve hücum eden bir nutuk tesirini yapıyor ve hatibin sesi koklaştıkça bu tesir artıyordu. Bir an dinlemeği kestim; söyeldiğinin ancak yarısını zihnimde tutabiliyordum.

Sözlerinin çığına bir tek kelime kaptırmak, ona cevap vermek imkânı yoktu. Bu, Niyagarayı yukarı akıtmak gibi bir şey olurdu. Beni bazı hareketlere teşvik ettikçe onu daha iyi anlıyordum. Bu görülmemiş derecede acaip adam kadar kimse bana tesir edememiştir. İstikbalin kudurmasından zamanında kurtulmak maksadile aklî bütün kudretimi sarfetmem için ısrar ediyordu. O, buna istikbalin kudurması dedikçe gözümün önüne, on birinci asırda sakin şehirleri ehli salip muharebelerine adam toplamak için dolaşan bir Pierre l'Ermite geliyordu. Yine böyle Savonarole'i, John Knox'u, insan tarihini zarara sokup kırıp geçirerek alt üst etmiş, fakat sonra yine tamamile kendi buldukları vaziyette bırakmış olan bir sürü kafa karıştıranı düşünüyordum. Evet bana, vaktiyle muhtelif milletlere hayatlarını vermeği ve silâhları alıp Tuileries'e kış sarayına hücum etmelerini teklif eden veya daha az zorlu olmıyan başka hükûmet darbelerine teşebbüs eden o adamları hatırlattı. Hele bunları o küçük köyde, istirahat cenneti olan Noupets'de anlattığını düşündükçe! Birden önüme, içinde bulunduğumuz dünyayı kaplayan bir fecaat, cinayet ve nefret listesi yaydı. Bu muasır işkence ve tahrip tafsilâtı çok mübalâğalı idi. Tahmin ederim ki karartılmış bir tablodur. Bununla beraber, müthiş yeni harpler, hücumlar, Yahudi aleyhtarlığı göreceği-

mize aklım yatıyor. Fakat şahsan, bu işlerde benim ne alâ'kam olabilir? İlerdeki bütün bu gürültüler, bu karışıklıklar, bir parçacık olsun bana ait midir? Yarım yamalak ikna edici kuvvetine rağmen Doktor Norbert'in, bizzat kendisinin de nutuklarına imanı olmadığı gözüküyordu. Daha iyisini yapamadığı içindi ki soluk fikirlerinin belirsiz gölgelerile mücadele ediyordu.

Ve; az çok teessüs edebilmiş bir mevzu açınca, «madem ki size söylüyorum» gibi lâflar sarfetmek kudretsizliği içinde mahpus kalıyordu. Halbuki bu, onun yapmaması gereken bir şeydi.

— Bekleyin biraz diyordu, göreceksiniz ki yeryüzünde ne asayiş, ne istirahat, ne konfor kalacaktır.

Çok şükür, yanardağ kenarında yaşadığımı iddia etmedi.

— Bu zaman gelince diyordu, insan için iki şıktan birini tercih vardır. Ya bir yük hayvanı kalmak, yahut da asrî medeniyetin sahte bir dindarı olmak. Hiçbir zaman ikmal edilmemiş ve edilmiyecek etrafı sedli medeniyetin! Kurban veya müteyakkız, ikisindenbiri! Bu da, dostum doğru size taallûk eder. Size söylüyorum! Size!

Bunları söylerken garip denecek zayıflıktaki şehadet parmağını bana doğru uzattı. Etrafımızda başka müşteriler olmadığı, garson da içerdeki işlerile meşgul bulunduğu için «size» kelimesini ve bu parmağın bana uzatılmasını iyi anlayamadım.

* * *

Esefle müşahede etmem lâzımdır ki, bu iki adam beni sıkıntılarının ve kendilerini perilerin takip etmesinin tesiri altında bırakarak, hipnotize etmişlerdi. Bu hikâyeyi hiç tarafkirlik gütmiyerek ve katî bir dürüstlü'kle anlatmağa kalktım. Fakat ilerledikçe, bu telkinden kendimi kurtarmanın ne kadar güç olduğunu anlıyorum. Ve, Finchatton'un bana anlatırken, bu yükün altından kalktığı hakkındaki iddiasını da bir türlü anlayamıyorum.

Yanınızda oturup kederlerinden bahseden insanlar tarafından bu şekilde hipnotize edilmeği asla aklıma getirmezdim. Ne olursa olsun, her zamanki gibi katî bir sükûnet ile uyuyamıyordum. Daha şimdiden, yeryüzündeki vak'aları, kederle takip etmeğe kendimi mecbur görüyorum. Gazete satırları arasında feci şeyler okuyor, arasıra, kâh korkunç bir vuzuhla, işlerin ve günlük vakaların berrak cephesi arkasında mağara adamının yüzünü görüyorum. Daha geçenlerde Finchatton nasıl izah etmişti? «Her an değişen hudutlarından çıkmadan nihayetsiz büyüyen...»

Diğer taraftan bilmek lâzım ki, ben, umumiyetle zannedildiğinden daha çok renk veren bir adamımdır. İşte meselâ geçenlerde halamın kabaca canını sıktım. O da, ben de çok hayret ettik. Yine bu kabilden, garsonun arkasından hiddetle bağırdım.

Bu hali ancak Nobert'le konuştuktan sonra anladım. Beni muteriz kılan da zannedersem budur. Bu sabah onunla buluştuktan sonra, onu da Finchatton'u da bir daha hiç görmemek için icabeden tedbiri aldım. Heyhat, bütün bu tedbirlerime rağmen hastalık kök saldı ve içimde büyümekten geri kalmıyor. Bu iki sabah beni adamakıllı zehirledi. Bu adamların lâflarını dinlemekle ne delilik etmişim!

İşin fenası şu ki, bu zehirlenme bütün benliğimi sarıyor, gayet iyi hissediyorum. Hakikatte ne ifade ettiğini izah etmeden şu Caïnsmarsh uğursuzluklarını bir adama anlatmakta ne maksat olabilir? Şimdi anlıyorum ki dünyamız, uçacak, parça parça olacak. Şimdi görüyorum ki hepimiz, istisnasız, mağara adamının hâkimiyeti altında korkunç bir inhitat arefesindeyiz.

Daha doğrusu, bunu daha evvel görmediğime şaşıyorum. Şimdi rüyalarıma, bu dev âsa kafatasları giriyor; fevkalâde fena rüyalar. Fakat ben de başkalarına anlatmalı mıyım? Kendi kendime soruyorum. Bir gün bunu

halama açsam, muhakkak beni deli zanneder. Benim gibi bir çocuk bu vaziyette ne yapabilir?

Zamanın vaziyetini yakından mütalâa etmek ve zihnini bugünkü ölçüye uydurmak? Bir zekâ oyunu haline gelmek? Ne gülünç cümle! Eskisi utançla yıkılmış iken yeni bir çelik medeniyeti kurmak? Ben mi? Bu terbiyem, bu âdetlerimle mi? Haydi canım imkânı yok!

Bunu bana teklif etmek bile zait. Böyle, olduğum gibi, vaktiyle o kadar vaitkâr görünen bütün itibarî hükümlerle batmağa hazırım. Sulh, nizam, içtimaî adalet için her şeyim. Şu şartla ki beni düşündürmesinler, kendimi ne yapmam lâzım geldiğini benden sormasınlar. A, hakikaten bu kadarı fazla!

Lâkin hâdiselere gelelim. O sabah Norbert'in tükenmez natıkasından kurtulmak için zorluk çektim:

Bir an geldi, dayanamadım, kalktım.

— Sizi bırakmam lâzım dedim. Saat on bir buçukta halamla bir kroket partisi yapacağız.

Doktor Nobert müsamahasız ve sürükleyen sesile:

— Dünya bütün dünya yıkılacak iken, nasıl oluyor da kroket'i düşünüyorsunuz? diye bağırdı.

Sonra gitmeme mâni olmak istermiş gibi âni bir hareket yaptı. O sırada tıpkı Apokalipsin hayvanına benziyordu. Halbuki bu fasla tasavvuri işten artık gına gelmişti.

Yüzüne, nazikâne fakat katiyetle baktım ve hiç çekinmeden:

— Beni alâkadar etmez dedim. Dünya uçabilir, tuzla buz olabilir. Taş devri istediği vakit geri gelebilir. Belki hakikaten söylediğiniz gibi medeniyetin gurubu bahis mevzuudur. Esef ederim amma bu sabah elimden bir şey gelmez. Başka işlerim var şimdi. Ne olursa olsun — Pers'lerin veya Medya'lıların kanunu da olsa — bugün saat on bir buçukta halamla kroket oynıyacağım.

S O N

STAD NEŞRiYATI

Fiyatı : 60 Kuruştur.